DE RESIDENTIA PASTORVM IVRE DIVINO SCRIPTO SANCITA,

LIBER VNVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FLORENTIAE.

DE RESIDENTIA PASTORVM IVRE DIVINO SCRIPTO SANCITA,

LIBER VNVS.

VT NON fuerunt electi olim inter ſeptuaginta, ſed potius relicti in multitudine, ac numero vulgi Eldad, & Modab, tamen donati ſunt munere prophetiæ, aduerſus quos cum populus murmuraret, ſanctus Moiſes, vt murmurationē reprimeret, ac contineret. Quis (inquit) tribuat, vt omnis populus prophetet? Sic ego neq. fui inter Tridentinos magiſtros cum a nonnullis eorum de Reſidentia Epiſcoporum, quo iure ſancita eſſet, libris etiam de eo in publicum editis, ageretur, neq. ſi interfuiſſem, is eram, qui rogari poſſem, aut deberem ſententiam, Quis tamen prohibeat, tum cæteris aliis, tum mihi, quicũque ſim, & vbicunque agam, ne dicam ſententiam præſertim ex literis ſanctis per gratiam prophetiæ deprom-ptam? Nemo itaque æmulus dicat. Domine mi Moiſes, prohibe eos, ne audiat, Quid æmularis pro me? Quis tribuat, vt omnis populus prophetet? & det eis Dominus ſpiritum ſuum? Eos vero, contra quos fortaſſe ſcribere videbor, vt æquo animo ferant, meminiſſe velim, quod eoſdem audio dicere ſolitos, cum contra aliquem ſcribunt, non ſe aduerſus auctores ſcribere, ſed aduerſus eorum falſas opiniones. Tanto autem æquius ferre debebunt, quanto maior eſt, & plus nocere poteſt eorum opinio præiudicata, ſi eam vſurpa-

re,eademque ad defendendum errorem abuti aliis con tigerit, item quanto plura,& ſæpius,iidem recte alias ſcripſerunt.Quis enim omnia,& ſemper bene? cũ non male cum eo agatur, qui pauca aliquando non male. Deinde, quis iſtorum non cogitat euenire ſibi poſſe, quod ſuis magiſtris euenerit?aut ſi cogitat, cur pœniteat retractare, aut doleat contra dicentes audire? Quam multa ſunt, quæ magis nos pudet Auguſtino tribuere,quam eũ puduit de ſe agnoſcere, ac cõfiteri? qui cum eſſet veritatis defendẽdæ ſitientiſſimus, neq. ignoraret,quod nõ multo poſt Leo Magnus pontifex ſanctiſs.dixit,tũc optime veritatem defendi, cum opi nio falſa a ſuis auctoribus dãnaretur, librum retractationum,ſapientiæ,pietatis,modeſtiæ,doctrinæ, iudicii,& ſtudii,ac ſtudiorum progreſſus refertum compoſuit.Pręterea meminiſſe debent, vt præceptum Do mini ſit, non eſſe communicandum, ſicut Apoſtolus ait, operibus infructuoſis tenebrarum,ita non eſſe cõ municandum erroribus,& falſis doctrinis, magis autẽ redarguendum.Omnia namque quæ arguuntur,a lumine manifeſtantur.Vt .n. debemus omnes honeſtate vitę aliena vitia,tanquam lumine tenebras coarguere, ac prodere, ſic luce veritatis errorũ tenebras pateface re,vt, ſicut ſcriptum eſt, ambulemus omnes in omni bonitate,iuſtitia,& veritate,neq. ponamus offendicu lum fratri,vel ſcandalum,quale eſt,quod quidã dicũt, epiſcopos non fieri a Deo,ſed a pontifice,& quod iidẽ falſa ratione inde concludunt, reſidentiam paſtorum non eſſe iuris diuini.Quis enim de puſillis iſtis,qui in Dominum credunt, cũ audierit,epiſcopos non fieri a Deo,nõ minore honore habendos eſſe putabit, quam cum eos,recte credebat a Deo fieri? Aut quis paſtor animarum,cum audierit iniqua paſtoris abſentia,non ſtatim legem Dei violari,ſed hominis,nõ iam facilius negliget adeſſe?Citius enim in mentem veniet,ſi pec-

cauerit vir in virum,placari ei poteſt Dominus. Si autem in Dominũ peccauerit,quis orabit pro eo? Quam illud,qui vos ſpernit,me ſpernit,quanto citius, & libentius,quod laxare videtur,quam quod aſtringit, arripimus,& tenemus. Recitemus ergo primum,quæ iſti ad hæc duo defendenda tanto alioqui errore, & ſcandalo plena falſo opponunt pluribus aliis erroribus implicata, vt velut in tabella propoſita ſit tota ſuſcepti operis ad redarguendum materia. Quemadmodum(inquiunt) epiſcopus iure diuino reſidere teneatur, cum nullus à Deo immediate fiat epiſcopus, ſed a põtifice? Ipſius enim eſt diuidere diœceſes, & particularia ouilia,& imponere curam. A quo autem epiſcopalis poteſtas traditur,inde naſcitur reſidendi lex, vt in pontifice,cui ſoli immediate a Deo epiſcopalis poteſtas applicatur, & in quo nuda eſt electio per homines, non collatio poteſtatis papalis. Epiſcopi vero vt ab homine eliguntur,ita ab eo poteſtatem,& iuriſdictionem accipiunt. Soli enim Petro dictum eſt, Paſce oues meas. Et illud, tibi dabo claues regni cœlorum. Cæteris vero epiſcopis applicatur,& ſemper applicata fuit immediate a pontifice,exceptis apoſtolis,quos CHRISTVS ſolus, Petrum præueniens epiſcopos fecit, cum dixit, ſicut miſit me pater & ego mitto vos. Accipite ſpiritum ſanctum. Et rurſus. Quomodo (aiunt) iure diuino ſancita eſt reſidentia, ſi neque in ſcripturis ſanctis expreſſa eſt,neque ex eis concluſa neceſſario? Deinde Timotheus Pauli diſcipulus, idemque epiſcopus Epheſi an non abfuit diu,Romã profectus non ſemel, & inde Hieruſalem Apoſtoli iuſſu? Illa enim parabola euangelica boni paſtoris nunquam diſcedentis ab ouibus, ſed præeuntis, & eas nominatim vocantis, ad IESVM magnum paſtorem,& epiſcopum animarum noſtrarum pertinet, noſtris vero tantum eſt admonitio, ſicuti ſancti Prophetæ, & Apoſtoli,paſtores

monent,vt curent gregem, & agnoſcant vultum pecoris ſui. Quod quidem Salomon dixit non præcipiens, ſed commemorans. Quale illud etiam eſt vel monitum, vel præceptum, non quidem Dei, ſed Petri, Paſcite, qui in vobis eſt, gregem. & quod vetat Paulus, mulieres in eccleſia prophetare, non velato capite. & illud, vnius vxoris virum eſſe epiſcopum. Quale illud item eſt, non quidem diuinum præceptum, ſed apoſtolicum ſtatutum, Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus. Et huiuſmodi alia. Præterea quod dicitur in ordinatione epiſcopi, Vade, & prędica populo tibi commiſſo, cum non ſit vox Dei, ſed eccleſiæ, an non ſatis demonſtrat, non teneri epiſcopum iure diuino reſidere, ſed eccleſiaſtico? Quæ quidem vox eccleſiæ, non ſic (inquiunt) anguſte accipienda eſt, vt teneatur epiſcopus huiuſmodi iure eccleſiæ per ſeipſum prædicare, ita vt non poſſit id per alios pręſtare, vt apoſtoli pręſtare non poterant, qui quidem ipſi prędicare tenebantur, quia ſcilicet apoſtolorum prędicatio pro infidelibus erat ad conuertendas gentes, & fundandam fidem, Epiſcopi vero prędicatio pro iam fidelibus, vt in fide maneant. Vnde dicitur, Vade ad prædicandum populo Dei, & non dixit gētibus. Iam ſanctus Valerius Hipponenſis epiſcopus Auguſtinum ſubſtituit ſuo loco, quo nomine commendatus eſt. Quod ipſum pleriq. alii ſancti laudabiliter fecerunt, & concilium generale ſub Innocentio pontifice decretum fecit, quo epiſcopis iuſſit, vt idoneis viris committerent viſitationes, prędicationes, confeſſiones, & alia, quęcunque pertinent ad ſalutem animarum. Ad hęc, nōne poteſt pontifex remouere hinc epiſcopum, & transferre alio, quod quotidie fieri videmus, aut etiam epiſcopatu priuare? At hoc non poſſet, ſi coniugium ſpirituale epiſcopi, & eccleſię huius, aut illius a Deo eſſet immediate factum, vt quidem eſt pontificis, & eccleſię

coniugium. Deinde quę iuris diuini ſunt, certa ſunt,
& non mutabilia, Tale vero non eſt paſcere, quoties ſi-
gillatim conſideratur, ſicuti neque ſanctificare diem
Dominicum, neque ieiunare quadrageſimam, quę o-
mnia, & ſimilia iuris (inquiunt) eccleſiaſtici ſunt. Neq.
enim quia aliquid generatim diuini iuris eſt, continuo
erit ſingulariter, & ſigillatim. Hæ ſunt iſtorum oppoſi
tiones, quas dicere licet, ſicut Apoſtolus ait, oppoſitio
tiones falſi nominis ſcientię, a ſcientia ſanctarum ſcri-
pturarum, & earum virtute alienę, vt paulo poſt intel
ligetur. Quibus ego nunc eodem ordine veritatem
rurſus opponam, vt veritatis nobis reuelatę, creditę, ac
traditę depoſitum fideliter cuſtodiamus, non atten-
dentes fabulis, & opinionibus hominum. Ergo vt pro
poſitum aggrediamur, quia iſti libenter concedunt, a
quo fiant epiſcopi, ab eo ius reſidendi proficiſci, quod
libenter ab eis accipimus, doceamus a Deo fieri pro-
prie, ac principaliter & immediate quod iidem negant.
Aiunt enim pontificem immediate fieri a Deo, ſcilicet
tanquam ab auctore, & Domino, epiſcopos vero imme
diate a pontifice, in illo quidem nudam eſſe electionem
per homines ſine collatione poteſtatis papalis, hos ve-
ro vt eligi ab homine, ita ab eo poteſtatem, ac iuriſdi-
ctionem accipere. Quæ omnia abſurda ſunt, & ſecum
diſcrepantia. Quid enim monſtri eſt, nuda illa pontifi
cis electio per homines ſine collatione poteſtatis papa-
lis? Etenim ſi eligitur canonice, ad aliquam poteſta-
tem ſpiritualem eligatur, neceſſe eſt, imo ipſa electio,
quam pontifex per homines conſequitur, quid aliud
eſt, niſi gratia, ſiue chariſma ſummæ poteſtatis ſpiritua
lis? Cum per Moiſen applicati ſunt Aaron, & filii eius,
vt (ſicut ſcriptum eſt) ſacerdotio fungerentur Domi-
no, an non per eundem poteſtatem ſacerdotalem acce-
perunt a Domino? Prętere a electio ſiue in pontifice, ſi-
ue in epoſcopis cæteris, quid eſt, niſi ſeparatio quę-

dam,& applicatio ad gubernationem ſpiritualē? Huiuſ modi vero applicatio quid,niſi gratia, quam ſolus Dominus diuidit? Homo autem gratiæ diuidendæ miniſter eſt tantum, & diſpenſator, qui de poteſtate propria non promit,ſed quod alterius eſt, miniſtrat, neque quod miniſtratur,ac diſpenſatur fit ab eo,qui miniſter eſt tantum,& diſpenſator,ſed ab eo, qui auctor eſt, & cauſa prima atque immediata. Hinc Paulus Co-
„ rinthiis ſcribens,Quoſdam(inquit)poſuit in eccleſia,
„ primum apoſtolos,ſecundo prophetas, tertio docto-
„ res,deinde virtutes,exinde gratias curationum,opitu
„ lationes,gubernationes,&cæt. Quid quæſo eſt,poſuiſ ſe quoſdam in eccleſia apoſtolos,niſi quoſdam ad apoſtolatum applicaſſe? Quid ſimiliter poſuiſſe in eccleſia gubernationes, niſi quoſdam item ad gubernationes applicaſſe,alios ad alias? Eſſe autem gubernationes ſpirituales inter charisſmata,idem Apoſtolus docuit, Subiunxit enim, æmulamini autem chariſmata meliora. Quid ergo eſt,quod iſti dicunt applicationem quidem pontificatus a Deo fieri immediate, appplicationē vero epiſcopatus immediate ab homine? Ferri quidē poterat ſimplicitas ſermonis, & huius verbi immediate adiaphoria, niſi de dogmate ageretur, ſicuti Leontius Cyprius ſcribens aduerſus Acephalos,quando inquit, ſimpliciter & libere vtimur ſermone, ac nominibus, nihil prohibet ἀδιαφορεῖν, id eſt,indifferēter eis vti,ſolere enim ſcripturam,& patres accōmodare nomina,quibus non conueniant eorum diffinitiones. vt Paulus partes hominis appellat homines interiorem, & exteriorem,quibus non conuenit diffinitio hominis,& patres vnamquāquam naturam appellabant hypoſtaſim, ita vt homo diceretur compoſitus ex duabus hypoſtaſibus quibus tamen non conueniret diffinitio hypoſtaſeos,at quando inquit,dogma tractatur,& de eo quęritur,tunc prætermiſſis homonymis, cogimur proprias ſignifica

ſignificationes ex ipſis diffinitionibus ſumere, vt rerũ ἀκρίβεια id eſt perfecta & limata ratio nominũ indiffe-rentia non lædatur, ſic nunc quia docent iſti, & tan-quam dogma tradunt, epiſcopos a pontifice fieri im-mediate, a deo autem mediate, ac proinde ius totum reſidendi a pontifice naſci, quod omnino volunt con-cludere, idcirco non eſt hic vtenda homonyme, neque indifferenter hæc vox immediate, ſed vno modo, & proprie. proprie autem immediatum eſt, quod non ha bet cauſam priorẽ, vt philoſophi tradunt, quare hac ra tione immediate fiunt a deo epiſcopi. fiunt quoque primum a deo, tum hac ratione, quia immediate fiunt ab eo, ſunt autem immediata prima, tum quia cum pri mum multipliciter dicatur, vt iidẽ quoque philoſophi tradunt, primum ſecundum potentiam dicitur, quod valentius eſt, vt cauſa, qua ſecundum voluntatem mo uente, alterum mouetur, & qua rurſus non mouen-te, nõ mouetur, qua item ratione primum a Deo fiunt epiſcopi, fiunt igitur immediate & primum ab eo. Sed age oſtendamus adhuc planius a Deo fieri epiſcopos, & quomodo. Quod vt melius intelligatur, repetam quod magnus Athanaſius tradit ſcribens aduerſus hæ-reticos illos, qui aiebant, datum eſſe ſecundum gra-
» tiam ſpiritui ſancto ſanctificare, ex quo (inquit) ſequi-
» tur, vt officio ſacerdotis, atque miniſtri ſpiritus ſan-
» ctus fungatur. Neque enim poteſt Dominus pariter, ac
» miniſter eſſe. Quod ſi miniſter ſit, fruſtra iam baptiza-
» mur in nomine miniſtri. Etenim miniſter, ac ſacerdos
» non ſanctificat aquam, ſed miniſterium, quod deeſt, ſe
» cundum gratiam acceptam implet. Quod ſi idem face-
» ret ſpiritus, quod facit miniſter, ac ſacerdos, datumque
» eſſet ſpiritui ſancto ſanctificare, ſicuti datum eſt mini-
» ſtro, ad quid Pater ſanctificaret? Rex enim imperans
» aliquid miniſtro, ſcilicet valẽti, nõ iam ipſe illud facit,
» ſed relinquit miniſtro, cui iuſſit faciendum. Hactenus

ille,Ex quo loco intelligi poteſt,quod ait Apoſtolus,
›› Nunquid in nomine Pauli baptizati eſtis? Gratias ago
›› Deo,quod neminem veſtrum baptizaui,ne quis dicat,
id eſt,ne quis habeat occaſionem dicendi, quod in nomine meo baptizati eſtis,id eſt,virtute mea, tanquam ego eſſem auctor,& Dominus gratię huius,ac non potius miniſter, ac diſpēſator huius myſterii, miniſtrans ſcilicet aquam, & verba, ex quibus ſacramentum ba-
›› ptiſmi conſtat. Et rurſus in eadem epiſtola, cum enim
›› quis dicat,ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo,
›› nonne carnales eſtis? Quid igitur eſt Appollo? Quid
›› vero Paulus? Nonne miniſtri eius,cui credidiſtis? Ita
›› que neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid.
Nihil(inquam)eſt miniſter,præterquam miniſter miniſtrans (ſicut ait Petrus) tanquam ex virtute, quam Deus ſuppeditat. Quod perinde mihi eſſe videtur, ac ſi diceret,qui miniſter eſt,ſemper meminiſſe debet,miniſtrum ſe eſſe, tantum miniſterio ſuo virtutem Dei adminiſtrantem,ita vt quicquid perficiatur ſpiritualiter,per virtutem Dei perficiatur, cui ipſe miniſter ſolum ſubſeruit,& miniſtrat. Ergo vt ſacerdos non dicitur poteſtate ſua propria baptizare, quia miniſter tantum eſt,miniſterium acceptum ſecundum gratiam datam implens,ſed Deus ipſe,qui non per gratiam, tanquam miniſter, ſed per ſubſtantiæ, ac naturæ ſuæ vim & energiam,tanquam Dominus, & auctor baptizat, & regenerat,ſic pontifex,quia etiam miniſter eſt, & ſecundum gratiam acceptam miniſterium vniuerſalis paſtoris implet,non dicitur poteſtate ſua propria, & principali ſiue prima,& immediata,ſed accepta a Deo facere epiſcopos,id eſt,neque eligere,neque conſecrare,neque benedicere,neque plus agit,quantum ad efficientiam gratiæ, & doni ſpiritualis, cum epiſcopum creat,quam cum baptizat, vtrobique enim ſolum ſubſeruit virtuti diuinæ miniſterio ſuo, quo illam admini

ſtrat,atque diſpenſat,vt iam ſi ideo epiſcopum pontifex mutare, aut etiam priuare poteſt,quia ipſe illum fecerit epiſcopum,cum tantundem agat ipſe, aut ſacer dos,cum baptizat,aut conſecrat,ſequitur poſſe ſimiliter baptiſmum,aut conſecrationem tollere. Idcirco Paulus preſbyteros,ac paſtores Epheſios ad ſtudium, ac diligentiam officii commendandam,neceſſariũ eſſe duxit,admonere illos,a quo eſſet illis cura attendendi gregis impoſita,ne ſi ſuſpicarentur ab homine impoſitam,& iniunctam,(vt quidam nunc ſentiunt) remiſ-
» ſius agerent. Attendite (inquit) gregi,in quo vos po-
» ſuit ſpiritus ſanctus epiſcopos regere eccleſiam Dei. Quod ſi miniſter ponit poteſtate ſua,immediata & prima paſtores, concludam, vt Athanaſius in baptiſmo concludit,ergo non poſuit ſpiritus ſanctus. Fruſtra.n. ponat Dominus,quod iam miniſtro iuſſerit ponere. Rex enim imperans aliquid miniſtro,nõ iam ipſe illud facit,ſed miniſtro,cui iuſſit,relinquit faciendũ. Deus ergo tanquam auctor, & Dominus eligit,benedicit, & conſecrat epiſcopũ in opus miniſterii,id eſt,a Deo, tanquam ab auctore, & Domino accipit epiſcopus poteſtatẽ,ſiue miniſterium,ſiue gratiam, ſiue chariſma, primum quidem gubernationis, quæ dicitur poteſtas iuriſdictionis, Deinde vero ſimiliter accipit ab eodem poteſtatem,ſiue miniſterium,ſiue gratiam,ſiue chariſma ordinãdi preſbyteros,& confirmãdi, quæ dicitur poteſtas ſacramẽtalis,vt vel ex ipſis formulis in pontificali digeſtis perſpici poteſt. Sed videamus quomodo hęc fiant,id eſt,quomodo Deus eligat, & quomodo conſecret epiſcopos,& cur ſic,id eſt,per miniſteriũ hõminum. Lateret.n.hoc tum eum,qui eligitur,& conſecratur,tum eccleſiã,quæ electum,& cõſecratum recipit,niſi aliquod miniſterium hominũ corporale,id eſt ſub ſenſum cadens interueniret, ſicuti Hier.in Cõm. Eſaiæ,Ordinatio (inquit) non tantum precibus, ſed

„ manus impoſitione perficitur, ne ſicut in quibuſdam
„ viſimus, vocis tacita imprecatio clericos ordinet ne-
„ ſcientes. Ergo poteſtatem gubernationis, quæ ineſt in deſponſatione canonica epiſcopi, & eccleſiæ, fecit ipſe conſenſus eligentis, & electi, quem bulæ (vt vocant) expeditæ teſtantur. Sed quomodo hoc fieri poteſt, vt conſenſus hominis chariſma gubernationis, ſiue iuriſdictionis ſpiritualis, quod diuinũ eſt, efficiat? Dicam, quod euangelium de conceptu virginali, & Leo magnus de aqua regenerãte, ſuperuenit ſpiritus ſanctus, & virtus altiſſimi obumbrat, id eſt, non ex natura ſua hoc facit conſenſus, ſed virtute Dei ſuperueniente, ſicuti conſenſus viri, & mulieris, non ex natura ſua, ſed per virtutem Dei efficit matrimonium, id eſt coniunctionem legitimam, vt iam neuter cõiugum peccet in corpus ſuum, quamuis vnum corpus efficiatur cum altero propter communionem procreationis, quæ ex vtroque perficienda eſt, ſed potius ſit torus immaculatus, & honorabile coniugium. Non itaque cum epiſcopus eligitur in nomine, id eſt, in virtute miniſtri eligi-
„ tur, ſed Dei. Qui enim miniſtrat, tanquam ex virtu-
„ te, quam Deus dat, id eſt, virtuti Dei ſuperuenienti ſubſeruit tanquam miniſter. Similiter dicatur in conſecratione. Illa enim, quæ adhibetur in canonica, atque eccleſiaſtica conſecratione, tum res, tum verba, vt vnctio cum formula vngendi, baculi, annuli, libri euangeliorum cum certis verborum formulis traditio, mitræ item impoſitio, & chirothecarum inductio, Hæc (inquam) omnia, ſuperueniente ſpiritu ſancto, id eſt, non virtute propria, ſed virtute Dei myſteria fiunt conſecrationem perficientia, quorum myſteriorum miniſtri tantum ſunt ii, qui cõſecrant, quorum eſt princeps pontifex, a quo manat omnis auctoritas, non quidem principalis & immediata, ſed miniſterialis, canonicæ electionis, & conſecrationis. Ipſe enim tanquam caput

accepit a Deo ſecundum gratiam omne miniſterium, ac diſpenſationem omnis poteſtatis ſpiritualis, ita vt quicquid Dominus aliis tribuat, non niſi per pontificem tanquam ſummum miniſtrum ſuum tribuat, accipiantque de eius poteſtate cæteri partem, non quidem ab eo, tanquam primo auctore, & datore, ſed a Deo per eum, qui quidem (ſi ita loqui libet) dicatur mediate facere epiſcopos, tanquam miniſter, ac ſic quidem, vt pontifex facit epiſcopos, ſimiliter electores faciunt pontificem, tanquam miniſtri inquam, electionis, & gratiæ pontificalis, quæ a Deo immediate & primum tribuitur. Hoc vero intereſt, quod pontifex, qui epiſcopos facit, epiſcopus eſt ipſe & quidem ſuperior, imo ſummus, electores vero, qui pontificem eligunt, etſi pontificali actu vtantur, tamen non ſunt ſic pontifices nedum ſuperiores pontifice. Verum hoc non tollit, quin omnes miniſtri ſint. Deus autem auctor, ac dator poteſtatis epiſcopalis, & pontificalis, nihil enim refert, vtrum det aliis Deus per miniſtrum de eo, quod prius miniſtro dederit ad vtendum, & habendum, an det aliquid per miniſtrum, quod non omnino dederit ei. Neque refert, vtrum miniſter diſpenſet aliis de eo, quod accepit ſibi, vt quidem pontifex diſpenſat de poteſtate ſpirituali, an diſpenſet, quod non omnino accepit ſibi, vt electores pontificis. Sic Moiſes 70. viros elegit iuſſu Dei, vt ſuſtinerent ſecũ onus populi. ne autẽ exiſtimaretur daturus eis poteſtatẽ aliter quam vt miniſter, dei vero eſſe intelligeretur, diuidere miniſtrationes, vt Paulus loquitur, & ponere gubernationes, ſequitur, » & auferam de ſpiritu tuo, id eſt da tua poteſtate, & tradam eis, vt ſuſtentent tecum onus populi. Nõ inquit, ſpiritum tuum auferam, ſed de tuo, vt ſignificaret, ſicut Theodoretus ait, tum dediſſe illi, quantum gratiæ ſatis eſſet ad gubernãdum, ſi quidem nõ niſi de ſpiritu eius illis. 70. daret, tum gratiã Moiſis

non eſſe exhauſtam, aut imminutam, quod eſſet cum illis.70.communicata. Præterea neque eſt dictum. Tradet Moiſes de ſpiritu ſuo, ſed Dominus inquit, Auferã ipſe de ſpiritu tuo, vt doceret (ſicut ante dixi) nemi nem præter Deum ſpiritum ſanctũ, eiuſq. chariſmata dare. Similiter dicatur in epiſcopis, ac preſbyteris, reliquiſque poteſtatibus, ſpiritualibus ſcilicet de chariſmate pontificatus, id eſt, de poteſtate vniuerſali pontificis datum eſſe illis, quod quidem non exhaurit, neque minuit eam, licet de ea cæteri accipiant, non quidem immediate & principaliter a pontifice, ſed a Deo per pontificem. Cum vero fit pontifex, non ſic aufert Dominus de ſpiritu eligentium, id eſt, de chariſmate eorũ, Siquidẽ chariſma, ſeu poteſtatem ſummi pontificatus minime habeant illi, ſed tantum gratiam eligendi, & applicandi miniſterio ſuo, quod a Deo ſimiliter per pontificem acceperunt, miniſterium inquam applicandi ad eam poteſtatem, & gubernationem, qua ipſi carent. Recte ergo, qui dixerũt Papam immediate fieri a Deo, cum fiat per miniſterium eligentium, quod ipſi eligentes rurſus a Deo acceperunt per miniſteriũ pontificis, qui eos ad hoc elegit. Miniſter vero (vt dixi) ſiue miniſtret, ac diſpenſet de eo, quod ipſe ſibi accepit a Deo, ſiue etiam miniſtret aliquid, quod non ſic accepit, nõ eſt aliud, quam miniſter ex virtute, quam Deus dat, Miniſtrans, neque plus agit miniſtrando cum habet quod miniſtrat, quam cum non habet, ſicut qui miniſtrat gratiam, alienus ipſe a gratia. Idem vero Dominus eſt dator chariſmatis, & effector muneris, quicunque ſit miniſter legitimus. Male itaque, qui dixit, iuriſdictionem põtificalem in hoc, aut illo, immediate eſſe ab homine. Melius vero, qui dixit, poteſtatem ſpiritualem iuriſdictionalem (ita enim vocant) ex iniunctione hominis eſſe, ſi tamen ſic accipiamus, ex iniunctione hominis, non quidem immediata, & prima, ſed miniſte

riali. quare qui aiunt Papã immediate fieri a Deo, vel neceſſe eſt, tollant miniſterium medium, quod intercedit, quodque nudam electionem appellant, ſi ita vt volunt, verbum immediate accipiant, vel ſi ſic, ideſt proprie, & vt debent, accipiant immediate fieri a Deo, ſcilicet tãquam ab auctore, & Domino, ita vt inter Deũ, & eum qui fit pontifex, nemo alius intercedat poteſtatis pontificalis auctor, & dator, profecto cum addunt ſtatim, velut comparantes, epiſcopos vero non fieri immediate a Deo, ſed a põtifice, eumque eſſe collatorem poteſtatis epiſcopalis, non iam miniſtrum faciunt pontificem, ſed proprie datorem epiſcopatus, id eſt, huius gubernationis ſpiritualis, quæ chariſma eſt, & quam Deus ponit in eccleſia, non intelligentes, cum dicitur
» epiſcopo, Accipe euangelium, & vade, prædica populo
» tibi commiſſo, hoc quod auditur, dici quidem a miniſtro, & diſpẽſatore myſteriorũ, idem vero immediate, & primum interius, ac ſpiritualirer a Domino dici, qui tum aliis myſteriis conſecrationis, tum huic, quod conſtat ex libri euangeliorum datione, & hac verborum formula, virtutem diuinam dat, quæ quidem in hoc myſterio poteſtatem ſpiritualem eundi, & prædicandi operatur, & quidem adiuncta vi præcepti diuini. Cum enim miniſter pronuntiat. Vade, Dominus eſt, qui tanquam anctor, & Dominus ire præcipit. Quo autem ire præcipit, ſcilicet ad diœceſem commiſſam, ibi haud dubio manere præcipit. Ex quo iam perſpicitur præceptum de reſidentia non eccleſiaſticum, vt iſti dicunt, ſed diuinum eſſe, vt poſtea magis perſpicietur, preceptumque Dei intus loquentis violare, quicunque non eunt, cum ire poſſunt. Sed pergamus magis adhuc oſtendere, a Deo fieri epiſcopos. Poteſtas ſpiritualis, qualis eſt omnis poteſtas eccleſiaſtica, vt antiſtitis, aut præpoſiti ordinis, a Deo, & legibus diuinis originem habet, vt tradit Magnus Baſilius in Conſtitutionibus

monaſticis, ſcilicet a lege illa, qua iuſſit Dominus Petro paſcere oues, per quem ad reliquos omnis poteſtas & auctoritas paſcendi manet a Deo, tanquam a principe, & Domino paſtorum: & ab illa, vt ego interpretor, qua eidem iuſſit, vt conuerſus firmaret fratres, per quem omnis poteſtas, & auctoritas ſpiritualis firmandi, & regendi deriuatur. Denique ab illa lege, qua conſtitutum eſt a CHRISTO, vt Petrus eſſet fundamentum eccleſiæ catholicæ, & qua conſtitutum, vt haberet claues regni cœlorum, per quem proficiſcitur a Deo omnis ſpiritualis poteſtas, & auctoritas ædificationis eccleſiaſticæ, omniſque auctoritas, & poteſtas claudēdi, & aperiendi in eccleſia regnum cœlorum. Per Petrum enim dedit, quicquid poteſtatis aliis in eccleſia non negauit. Ergo cum poteſtas omnis eccleſiaſticæ iuriſdictionis ſpiritualis ſit, ea autem a Deo, & legibus diuinis originem habeat, Sequitur iuriſdictonem huius epiſcopi, aut illius, cum ſpiritualis poteſtas ſit, non ab homine, ſed a Deo eſſe. Neque enim voluntas hominis, neque miniſterium eius, ſed, vt Leo magnus
„ ait in ſermone de aſſumptione ſua, dignatio cœleſtis
„ gratiæ gignit antiſtitem. Et Ambroſius in paſtorali
„ ſuo ſcribens aduerſus eos, qui pretio ordinant, Quis
„ (inquit) dat, frater, gratiam epiſcopalem, Deus, an
„ homo? Reſpondes, ſine dubio, Deus. Sed tamen per ho
„ minē dat Deus. Homo imponit manus, Deus largitur
„ gratiam. Sacerdos imponit ſupplicem dexteram, &
„ Deus benedicit potenti dextera. Epiſcopus initiat or-
„ dinem, & Deus tribuit dignitatem. O iuſtitia, o æqui-
„ tas, ſi homini pecunia datur, qui nihil in ordine am-
„ plius operatur, niſi ſolum ſeruitium, quod ei creditur.
„ Cur Deo totum negatur, qui ipſum ordinem tibi lar-
„ gitur? Quid clarius? Ergo quod eſt in electione, & conſecratione epiſcopi σωματικὸν & ὑπουργικὸν id eſt, corporale, ac miniſteriale, Hoc dicit Ambro. & nos cum

co,

eo, immediate eſſe ab homine, quod vero ſpirituale, quale eſt epiſcopatus, qui eſt chariſma in opus miniſterii, ſiue gratia miniſtrationis, vt Apoſtolus loquitur, hoc non immediate ab homine, ſed a Deo per hominis miniſteriū, ita vt electio epiſcoporū, diuiſio ouilium, circumſcriptio cuiuſque diœceſeos, iniunctio curæ paſtoralis, vox illa, Vade, & prædica populo tibi commiſſo, hæc, inquam σωματικῶς καὶ ὑπουργικῶς, id eſt, corporaliter, & miniſterialiter, &, vt cerni poſſunt, ab homine ſunt immediate, Spiritualiter vero, καὶ ὡς κυρίως ἐνεργούμενα, id eſt, vt proprie, ac principaliter fiunt, non immediate quidem & primum ab homine, ſed a Deo per hominem. Deus enim eſt, qui diuidit chariſmata ſpiritus, qui committit curam animarum, denique qui poteſtatem paſtoralem tribuit, quam legibus diuinis, & euangelicis ſanxit. Sed videamus, quēadmodum ſanxerit, & quomodo a legibus diuinis poteſtas ſpiritualis gubernationis originem habeat. Scribit Baſilius in eodem capite, cum dixit CHRITVS Pe-
» tro, Paſce oues meas, Petrum conſtituiſſe paſtorem ec-
» cleſiæ, & conſequenter dediſſe omnibus paſtoribus, &
» magiſtris poteſtatem ſpiritualem, Quod perinde mihi eſſe videtur, ac ſi diceret, dixiſſe quidem CHRISTVM ſoli Petro, paſce oues meas, eumque ſolum paſtorem eccleſiæ catholicæ his verbis per virtutem diuinā conſtituiſſe. Cæterum tranſiſſe vim huiuſmodi poteſtatis paſcendi in cęteros omnes paſtores, rectores, atque miniſtros eccleſiarum, ſimiliter atque dixit ſanctus Leo ſermone 3. de die anniuerſario aſſumptionis ſuæ, cum
» dixit Petro, tibi dabo claues regni cœlorum, & quæ-
» cunque ligaueris ſuper terram, &c. Tranſiuit (inquit)
» in alios apoſtolos vis poteſtatis huius, & ad omnes ec-
» cleſiæ principes decreti huius conſtitutio commeauit.
» Sed non fruſtra vni commendatur, quod omnibus in-
» timatur. Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur,

„ qui cunctis eccleſiæ rectoribus Petri forma proponi-
„ tur. Hæc ille. Et Ambro. in paſtorali, Idcirco (inquit)
„ nos, quibus in verbis diuinis credita eſt diſpẽſatio, &
„ qui gregem CHRISTI alendum ſuſcepimus, & quę ſe
„ quuntur. Et paulo poſt. Væ iam mihi eſt, ſi claues illas
„ regni cœlorum, quas in beato Petro Apoſtolo cuncti
„ ſuſcepimus ſacerdotes, minime reſeruauero. Idem pau
„ lo infra, Repetitum eſt a Domino tertio, Paſce oues
„ meas. Quas oues, & quem gregem non ſolum tũc bea-
„ tus ſuſcepit Petrus, ſed nobiſcum eas ſuſcepit, & cum
„ illo nos ſuſcepimus omnes. Vnde regẽdæ ſacerdotibus
„ contraduntur, & merito rectoribus ſuis ſubdi dicun-
„ tur. Idem ſenſit Auguſt. in lib. de Paſtoribus, ſcilicet
cum Dominus dixit Petro, paſce oues meas, per Petrũ,
& in Petro cunctis paſtoribus dixiſſe. loquens enim
„ de parabola boni paſtoris, Non ideo (inquit) modo ta
„ centur paſtores, & dicitur paſtor, quia non inuenit Do
„ minus, cui commendaret oues ſuas, tunc autem ideo
„ commendauit, quia Petrum inuenit, imo vero & in
„ ipſo Petro vnitatem commendauit. Multi erant Apo
„ ſtoli, & vni dicitur, Paſce oues meas. Omnes paſtores
„ in vno ſunt, & vnum ſunt. Trãſiſſe ergo diuinam vim
horum verborum, Paſce oues meas, ad cæteros alios ſpirituales rectores, teſtantur etiam eccleſiaſticæ formulæ, & ritus conſtituendi rectores ſpirituales, vt epiſcopos, Abbates, alioſque huiuſmodi. Epiſcopo enim dicitur, Accipe euangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo. Quod perinde eſt, atque diceretur illi, Vade, paſce oues tibi creditas. Abbati dicitur, Accipe plenam, & liberam poteſtatem regendi hoc monaſterium. Nihil autem aliud eſt paſcere, quam regere. Clarius autem dicitur Abbatiſſæ, Accipe regulam, ad cuſtodiendum, & regendum gregem tibi commiſſum. Perinde atque diceretur illi, Paſce oues tibi commiſſas ſecundum hanc regulam. Non enim mulieri

ſimpliciter, & omnino committi poteſt cura animarum tanquam paſtori, vt cum alii, tum Chryſoſto. tradit libro de Sacerdotio. 2. Idcirco non dicitur illi, vt Abbati, accipe poteſtatem paſcendi, ſiue regendi, ſed accipe regulam, &c. Per hanc itaque legem diuinam, & euangelicam de paſcendis ouibus conſtituit CHRISTVS eccleſiæ catholicæ paſtorem vniuerſalem Petrum, & per eandem legem dedit de poteſtate iſta vniuerſali, & ſpirituali Petri poteſtatem ſingularem, eandemque ſpiritualem iis omnibus, quicunque fiunt paſtores, ſiue rectores in interioribus, id eſt, animarum, mediatoreſque Dei, & hominum. Non autem per hãc legem, neque per aliam huiuſmodi in euangelio ſcriptam, aut a CHRISTO, vel apoſtolis prædicatã, ſed per legem humanam dat poteſtatem ſæcularẽ iis, qui fiunt paſtores, ſiue rectores in exterioribus, cleri ſcilicet ac plebis mediatores, id eſt, vt ſint eccleſiæ contra populũ defenſores, quales ſunt poteſtates ſęculares, ſicut eſt in coronatione regis, de cuius poteſtate generali, ac regali cætera omnis poteſtas ſæcularis ipſius regni deriuatur, ſicuti de pontificali omnis ſpiritualis poteſtas regni eccleſiaſtici. Ita enim precatur Metropolitanus,
» cum regem coronat, ſicuti nos in interioribus paſto-
» res, rectoreſque animarum intelligimur, ita & tu con-
» tra omnes aduerſitates eccleſiæ CHRISTI defenſor
» exiſtas. Et illud in eadem coronatione, Quatenus me-
» diator Dei, & hominum te mediatorem cleri, & plebis
» in hoc regni ſolio confirmet, &cæt. ſic ergo intelligendum puto, Baſilio interprete, quod ſupra dixi ſcriptum eſſe ab eodem, poteſtatem ſpiritualem a Deo legibus diuinis conſtitui, ſæcularem vero legibus humanis, id eſt, a Deo per leges humanas, ſiue mediantibus legibus humanis. Quod vero idem ait, id, quod nonnullis dubitationem aliquam efferre poſſet, conſtituere CHRISTVM poſt ſe Petrum eccleſiæ paſtorem, cum dicit.

Petre, amas me. Paſce oues meas, omnibuſque deinceps paſtoribus, & magiſtris æqualem tribuere poteſtatem, cuius rei (inquit) ſignum eſt, quod omnes ſimiliter, atque ille, ligent, & ſoluant, Loquebatur autem de obedientia a monachis præſtanda rectoribus ſuis, ſiue prępoſitis. Hoc (inquam) ſic exiſtimo accipiendum eſſe, vt intelligamus, hac vna lege de ouibus paſcendis, qua ſolus Petrus conſtitutus eſt ſummus paſtor eccleſiæ catholicæ, ad omnes paſtores, ſiue rectores eccleſiarum æqualiter pertinente, æqualem paſcendi poteſtatem omnibus illis tribui, ſeruata tamen graduum diſtinctione, ita vt non ſit magis paſtor, qui maior eſt, & excellentior, quam qui minor, & vilior, cum vna, eademque ſit paſtoris, ac rectoris ſpiritualis ratio, quicunque ille ſit, quatenus paſtor, rectorque eſt, ſcilicet perſonam CHRISTI gerere, eſſe mediatorem inter Deum, & homines, & operari Deo ſalutem ſubditorum. Nihil enim aliud eſt, vt idem Baſilius paulo ſupra dixerat, paſtorem, ſiue rectorem eſſe, quam hæc tria facere, ad quæ facienda omnes æqualiter poſiti, conſtitutique ſunt ab ſpiritu ſancto, quæ vno verbo Apoſtolus de ſpiritualibus præpoſitis loquens, complexus eſſe videtur. Ipſi (inquit) peruigilant pro animabus veſtris, ſcilicet operantes ſalutem veſtram, & exercentes officium mediatorum inter Deum, & homines, denique perſonam CHRISTI veri mediatoris Dei, & hominum gerentes, qui de cœlo deſcendit, vt hæc vere in nobis perficeret, & operaretur. Verum hæc æqualitas, & hæc vna eademque ratio omnium paſtorum ſpiritualium, quatenus paſtores ſunt, non tollit gradus paſtorum, atque rectorum, quin alius ſit preſbyter, alius epiſcopus (Nam eũdem dicere vtrumque, hęreſis Aerii eſt) item alius ſit omnium ouium princeps paſtor, & rector vniuerſalis, alius pauciorum, alius in hoc loco paſcat, alius in illo, alius in cuncto orbe, vt ponti

ſex. Hæc enim accidunt paſtori. Sicuti eadem eſt ratio, & æqualitas omnium hominum, quatenus homines ſunt, eſto non idem ordo, & gradus hominum ſit. Hæc itaque eſt veriſſima Baſilii ſentẽtia, ſcilicet his verbis: Petre, amas me, Paſce oues meas, conſtitutum eſſe Petrum, omnium ouium, id eſt, catholicæ eccleſiæ paſtorem, eiſdemque verbis tribui cæteris omnibus poſt Petrum paſtoribus, ac rectoribus ſpiritualibus æqualem poteſtatem paſcendi, ita vt eadem ratio ſit paſtorum omnium quatenus paſtores ſunt, nempe vnius, eiuſdemque CHRISTI perſonam gerere, operari vni, eidemque ſalutem ſubditorum, eſſeque omnes mediatores inter Deum, & homines. Non me pœnitet, quæ optima ſunt, & commodiſſima ſæpe repetere. Huius vero æqualitatis ſignum eſſe ait Baſilius, quod omnes ſimiliter ligent, atque ſoluant. Vna enim, eadẽque eſt omnibus ligandi, atque ſoluendi formula, quæ poteſtas canonice conuenit præpoſitis, atque rectoribus animarum. Libenter hunc locum Baſilii tam multis verbis tractaui, quod ſciam non paucos, præſertim Græcos ita hunc locum, & ſimiles interpretari, vt audeant, non intelligentes de quibus loquantur, neque de quibus affirment, audeant (inquam) cum pontificatu cæterum omnem epiſcopatum æquare, qui, ſi ita interpretantur in pontifice, & reliquis epiſcopis, quod dixit Baſilius, dari illis verbis, Paſce oues meas, æqualem poteſtatem reliquis poſt Petrum paſtoribus, dicãt ſimiliter epiſcopos, & preſbyteros paſtores, æquales eſſe, atque, pares. Quod, quis eſt, qui dicat, niſi Aerianus aliquis? teneamus ergo quod ſatis me arbitror hactenus demonſtraſſe, ſcilicet a Deo fieri ſingulos epiſcopos, a quo fuerit inſtitutus epiſcopatus, vna Dei voce, vnaq. lege de paſcẽdis ouibus ad omnes rectores, & magiſtros eccleſiarum per Petrum tranſeunte, quẽ ipſe Dominus abſque vllo hominum miniſterio, ne-

que ab hominibus, neque per hominem epiſcopum primum, cæterorum epiſcoporum, ac paſtorum omnium principē,& gubernatorem fecit, voce illa, atque lege de paſcendis ouibus ei ſingulariter ſiue ſpecialiter dicta, per quem cæteros paſtores, & rectores animarum facit, tanquam per virtutis diuinę ministrum, & inſtrumentum. Per ſe enim pontifex, id eſt, ſuo nomine, & virtute nullam gratiam, neque chariſma miniſtrare poteſt, ſed ex virtute, quam Deus dat, ſicut B. Petrus ait. Quare ſi reſidere tenentur epiſcopi, vt quidem tenentur, quod nemo ne iſtorum quidem negat, ſequitur eius præcepto teneri, id eſt, Dei, qui epiſcopos faciat, eaque voce, & lege diuina, qua facti ſunt paſtores. Dei enim vox eſt, & præceptum, quod tanquam CHRISTI miniſter ipſe conſecrator epiſcopi pronunciat, cum ait. Vade, & prædica populo tibi commiſſo. Quæ quidem verba, vim illorū CHRISTI verborum, Paſce oues meas, explicant. Vade (inquam) ſcilicet ad diœceſem tuam regendam. Quam Dei vocem, Deique per miniſtrum loquentis pręceptum violant quidem, quicunque non eunt, cum ire poſſunt. De poteſtate vero mundi, ſiue ſæculari, quia non eſt ſcripta lex in euangelio, per quam illa tradatur, neque rurſus fuerit pręceptū ſpeciale de eiuſmodi poteſtate, quod ſtatim violet, qui ibi nō reſideat, vbi illam ipſam poteſtatem gerat, violarit tamen, obedientiæ fidei, iuſtitiæ, ac charitaits leges, quibus ſe obligauit, cum ſuſcepta cura regiminis exterioris factus eſt particeps miniſterii paſtoralis ad vindictam male factorum, laudem vero bonorum. præclare itaque Ildelbertus epiſcopus Cenomanenſis vir ſingulari doctrina, & ſanctitate ſcribens ad comitem quendam parantē proficiſci ad templū ſancti Iacobi Compoſtellani, cū vellet eum
» a propoſito & ſententia deducere, fortaſſe, inquit, di-
» ces votum voui domino, tranſgreſſionis arguar, ſi irri

» tum facio votum, agnoſce o princeps, quia tu quidem
» te alligaſti voto, ſed Deus officio, tu viç, ſed Deus obe
» dientiæ, appende ergo ſi tantus ſit fructus itineris, vt
» ſupplere poſſit intermiſſæ diſpendium obedientiæ, &
» paulo poſt, ſi autem bonum adminiſtrationis longe ma
» ius eſt, & elegantius, quod inficiari nemo audebit, ſe-
» de in palatio, diſpone de ſuffragiis afflictorum, & vt
» omnes tibi viuant, omnibus viue, viue Reip. noctes
» illi prçſta & dies, &c. Hæc vero quanto magis in paſto
res ſpirituales côueniant, nemo tam tardus eſt, nemo
tam corrupto iudicio, qui non videat clariſſime, & li-
benter confiteatur. quibus cum in interioribus vigilâ-
dum ſit pro animabus eorum, quibus præſunt, minus
multo licebit abeſſe, quam illis, ne abſentibus & ſtrepi
tus, ac moleſtias præſentes fugientibus facile ſomnus
obrepat, multa velut dormientes ignorent, multaque
eis tanquam ſomniantibus appareant. Quando ergo
locum haberet illud, Vade, & prædica? quæ, vt dixi,
vim illorum CHRISTI verborum continent, Paſce
oues meas, ſi abſolui poteſt, qui præeſt, ne vnquam va-
dat? Aut quomodo hoc Dominus præcipit, ſi ne vn-
quam impleatur, pontifex concedere poteſt? Verum
afferamus alium ſcripturæ ſanctæ locum, non quidem
ex quo ratione, & ſyllogiſmo concludi poſſit, reſiden-
tiam eſſe iure diuino ſancitâ, cuiuſmodi loca ſatis mul
ta ab aliis recitata ſunt, & in eorum libris copioſe &
diligenter tractata, ſed in quo expreſſa ſit huiuſmodi
reſidentia, quod quidem importune a quibuſdam re-
quiri ſcio. Ergo Salomon loquens de cura, & ſtudio
ouium rationalium, Cognoſce (inquit) animas gregis
tui γνωςῶσ id eſt euidenter, &, vt ſcriptura loqui ſolet,
facie ad faciem, ſiue coram, & in præſentia. Hoc enim
ſignificare γνωςῶσ vt eſt apud 70. vel ex eo loco Exodi
didicimus, in quo Moiſes deſiderans videre Deum, nô
per ſpeculum in ænigmate, ſed ſicuti eſt, vt Ioânes ait,

,, ſiue facie ad faciem, vt Paulus, Oſtende te (inquit)
,, mihi γνωστῶς vt videam te. Id enim deſideraſſe & petiſ-
ſe, vel ex eo conſtat, quod Dominus negauit hoc fieri
,, poſſe, quamdiu mortalis eſſet. Nō videbit me (inquit)
,, homo, & viuet. Sic enim videre Deum vt fieri hic poſ-
ſe, negauit, beatorū eſt. Eſto poſtea gloriam, ſiue ſplen-
dorem, & lumen ſuum eidem Moiſi viuenti, abſque
ænigmate, & figuris oſtenderit, ſicuti teſtatur idem
,, Moiſes in libro Numerorum, Palam (inquit) & non
,, per ænigmata, & figuras gloriam Dei vidit. Vidit autē
Exodi. 33. cum faciem ſuam videre non cōceſſit Deus,
quod quidem erat videre Deum γνωστῶς gloriam vero,
& ſplendorem conceſſit, qualis fuit gloria, ſiue ſplen-
dor, qui in ſcriptura dici ſolet δόξα, quam viderunt di-
ſcipuli in monte Thabor, de quo nos alias egimus. Re-
deamus ad locum Salomonis, in quo quidem Domi-
nus prouidens fore futuris temporibus, qui negarent
iure diuino ſancitam eſſe reſidentiam paſtorum ſpiri-
tualium, iuſſamque eſſe a Deo in ſcriptura ſancta, id-
circo cum alias in nouo teſtamento, tum clariſſime, &
vt ita dicam expreſſe per os Salomonis hoc ſanxit, neq.
cognoſcere poteſt paſtor gregem ſuum γνωστῶς, niſi
ſuis oculis cernat, ſuis autem oculis cernere nō poteſt,
niſi præſens ſit, vnde epiſcopi, vt beatus Cyrillus in Cō
mentariis Zachariæ ſcripſit, ſic dicti ſunt, quia in cor-
pore Chriſti quod eſt eccleſia, locum teneant oculorū,
& per eos Dominus inſpiciat credentes. Cum autem
præceptum Salomonis audimus, proprie Dei præceptū
audimus, etſi fortaſſe negabunt iſti, qui etiam dicere,
imo ſcribere auſi ſunt, legem Moiſis nō eſſe proprie le-
gem Dei, cum tamen, ſi alterutrum dicendum eſſet, po-
tius dicendum eſſe videretur, non eſſe proprie legem
Moiſis, ſed Dei potius per Moiſen. Deus enim Moiſi le-
gem per angelos inſpirauit, quam idem Moiſes populo
dedit non in ſuo, ſed in Dei nomine. Quemadmodum

ergo

ergo non eſt dicenda lex Dei proprie cum ab eo primũ profecta ſit? Sicuti quod Adam dixit, Propter hoc relinquet homo & quæ ſequuntur, Dominus ſe dixiſſe in euangelio teſtatur, quia ſcilicet ipſe illud primum, & immediate dixit. Verum hæc ſententia non non longe abeſt ab erroribus Ptolemęi hęretici, vt intelligi poteſt ex epiſtola eius ad Floram ſororẽ, quam Epiphanius Cyprius in Panario ſuo doctiſſime confutauit. Is enim connexionem ponebat in lege ex iis, quę Dei eſſent, & ex iis, quæ Moiſis. Quod vero dicunt iſti ideo legem Moiſis nõ eſſe proprie legem Dei, quia nõ veniat immediate a Deo, Decalogum vero veniſſe a voce Dei. Videamus quale hoc ſit. Teſtatur beatus Stephanus datam eſſe legem in diſpoſitione Angelorum, id eſt, per angelos adminiſtros, ſicuti ſcriptũ eſt, Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus ad miniſterium miſſi? &cę. Cum autem legem dicit, Decalogum quoque intelligit, quem in primis, & grauius Iudęi violabant, quod idem Stephanus exprobrans illis, Ac-
» cepiſtis (inquit) legem in diſpoſitione Angelorum, &
» non cuſtodiſtis. Item Apoſtolus, Si (inquit) qui per angelos dictus eſt Sermo, factus eſt firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem, &c. Sermonem per angelos dictum appellauit Apoſtolus quicquid olim Dominus locutus eſt populo ſuo miniſtrantibus angelis, quod comparat cũ euangelio ſalutis, quod idem Dominus locutus eſt nobis miniſtrante filio. Et in epiſtola ad Galatas de lege Moiſis, Lex (inquit) ordinata per angelos in manu mediatoris, donec veniret ſemen, cui promiſerat, &cæt. Perinde atque diceret, lex, quam Moiſes accepit a Deo per angelum miniſtrum dictantem, & informantem illam. Eſt enim illud in manu mediatoris, ſimile, atque illud Aggæi, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetę. Perinde atque diceret, prophetiam Do-

mini excepit Aggæus. Hoc ſignificat frequens illud in prophetis verbum ſumptionis, vt in Malachia, ſumptio verbi Domini. Illud vero ordinata per angelos ſimilitudinem habet cum eo, quod eſt in Zacharia, angelus, qui loquebatur in me. Siue ergo Decalogus ille populo Iſraelitico dictatus, ſiue lex Moiſis, a Deo veniunt per miniſterium (vt teſtatur ſcriptura) angelorum, qui locuti ſunt Decalogum in populo, & legem in Moiſe. Quorum ſermonem, & locutionem, quia iuſſu Dei factam, vocem Dei appellat ſcriptura, non quidem proprie. Cum enim vox ſit propter auditum, & auditus propter vocem, vbi non eſt aer, neque lingua, neque auditus, neque porus, qui ad ſenſum, qui in capite eſt, ſonum deferat, ibi non eſt proprie vox, ſed conſuetudo ſcripturæ ſanctæ vocē Dei vocare ſolet informationē diuinę voluntatis intus cientis, ac velut ſonātis, miniſterio angelorū a Deo fieri ſolitam. Atque ita vtrumque (vt dixi) nō ſolū Decalogus, ſed lex Moiſis venit a voce Dei, id eſt, a volūtate Dei manifeſtata per angelum, qui loquebatur ei in Sina. Quod enim Moiſi illam Deus inſpirauit, & per angelū ei loquentē informauit, declarauit ſanctus protomartyr Stephanus. Hic eſt (inquit) Moiſes, qui fuit cum angelo, qui ei loquebatur in mōte Sina, & cū omnibus patribus noſtris, qui accepit verba vitę dare nobis. Qui locus ſatis illū Pauli locū declarat, Lex ordinata per angelos in manu mediatoris, id eſt, lex, quā accepit Moiſes angelo ei loquēte. Quod.n. hic eſt in manu mediatoris, illic eſt, accepit, quod hic lex, illic verba vitæ (ſicut ſcriptū eſt. Qui fecerit ea, viuet in eis) quod hic ordinata per angelos, illic angelus, qui ei loquebatur in mōte Sina. Sicut etiā Decalogū angelus loquebatur populo. Quod.n. ſcriptum eſt in Exodo de ſolo Decalogo, locutus eſt Dominus cunctos ſermones hos, & rurſus, poſt auditum cum incredibili horrore Decalogum, populus (inquit) lo-

quere tu nobis,& non loquatur nobis Dominus, &c. De angelo accipiendum eſt, ſicut ſolet ſcriptura, cum Deus per angelum, aut angelos loquitur, vel apparet, frequentiſſime appellare Deum, aut Dominũ, vt quando Iacob cum viro luctabatur, id eſt, cum angelo ſpecie virili, ſtatim appellat ſcriptura Deum, quoniam (inquit) contra Deum fuiſti fortis &c. Qui poſtea, cum Iacob nomen quæreret, quid inquit, quæris nomen meum, quod eſt mirabile? idem reſpondit angelus ille, qui apparuit Manoi & vxori, & neſciebat (inquit) Manoes, quod eſſet angelus Domini, dixitque ad eum, quod eſt tibi nomen? cui reſpondit, cur quæris nomen meum, quod eſt mirabile? & paulo poſt, ſtatimque intellexit Manoes, quod eſſet angelus Domini, & dixit ad vxorem ſuam, morte moriemur, quia vidimus Deũ, ſcilicet meminerat, etſi non ſatis intellexerat, quod dixerat Dominus Moiſi, nõ poteris videre faciẽ meam, non videbit me homo, & viuet. Item tres viros illos, qui Abraæ apparuerũt, ſcriptura appellat Dominum, quia ſcilicet iuſſu Domini aderant. Quos licet Hilarius in.7.de Trini.lib. perſonas diuinas fuiſſe dicat, tamen angelos fuiſſe ex Paulo didicimus, cum ait in epi. ad Hebræ.& hoſpitalitatem nolite obliuiſci, per hanc enim latuerunt quidam angelis hoſpitio receptis, intelligit autem de angelis Abraæ & Loth fratris. Populus itaque in Exodo Dominum appellat angelum, qui ei loquebatur Decalogum (ſicut etiam angelus Moiſi loquebatur legem) cum ait, loquere tu nobis, & non loquatur Dominus, ſic etiam appellat Moiſes loquens de Decalogo, cum ait, locutus eſt Dominus cunctos ſermones hos, vnde Paulus, ſi, inquit, qui per angelos dictus eſt ſermo, & quæ ſequuntur. Valeant ergo nouitates verborum, vt eſt hæc, & quidem non parua, dicere, nõ eſſe proprie legem Dei, quæ ſit lex Moiſis, quia ſcilicet non veniat immediate a voce Dei, vt quidem

veniat Decalogus, quod quam ſit falſum, & ab ſcriptu
ra ſancta alienum, ſatis me docuiſſe arbitror. Similis
error erat, quem ſupra confutauimus, non fieri imme
diate a Deo epiſcopos, in vtrũque vero egit iſtos tranſ
uerſos huius vocis immediate abuſus, vſque adeo ve-
rum eſt quod Leontius Cyprius aduerſus Acephalos
ſcripſit ſæpe μὴ κυριολεκτεῖν δόγματος ἐργάζεται διαφωνίαν di
cam Latine, non proprie inquit vti verbis, dogmatis
diſcrepantiam efficit, ſit ergo lex Moiſis proprie lex
Dei, vt Decalogus, quia ab eo auctore primũ, & imme
diate profecta, ſunt.n. immediata, quæ prima, & quæ
prima, immediata, ſicut philoſophi tradũt, vt ſupra di
ximus. Neceſſe habui huc tot verbis diggredi, quia ve
rebar, ne quis audiens præceptũ Salomonis eſſe, vt pa-
ſtor reſideat, nõ proprie Dei præceptũ putaret, præſer
tim cũ legeret hoc, quod nos in iſtorũ libris legimus,
legẽ Moiſis nõ eſſe proprie legẽ Dei, tanquã quæ nõ ve
niat a voce Dei, vt veniat Decalogus. Quare vt redea-
mus, vnde digreſſi ſumus, pręcepit Salomon, vel potius
Deus per Salomonẽ, vt paſtores animarũ nõ quidẽ per
literas ex vicariis ſuis de ouibus cognoſcerẽt, ſed vt vi
deant ipſi eas, cognoſce (inquit) γνωσῶς, id eſt, notorie
(vt ita dicã) ſiue cognoſcẽter animas tui gregis, ſiue o-
uilis, deinde ſequitur, quo magis ac magis curã, & ſtu-
diũ ouiũ cõmendaret, quia non ſatis eſt præſentes eſſe
paſtores, niſi ad pręſentiã accedat ſtudiũ, & ſolicitudo,
adhibe (inquit) cor tuis gregibus, quoniã nõ in ſæculũ
» viro robur, poteſtas, & virtus, neq. tradit ex generatio
» ne in generationẽ, perinde atq. præciperet præſentem
» eſſe, & accurate ac vigilanter attendere gregi animarũ
» creditarum, idque dum tempus habet, neq. enim cum
ſit omnibus moriendum, ſemper futuram eſſe homini
huius muneris paſtoralis poteſtatem, non enim in alte
ro ſæculo licebit huiuſmodi curam, ac poteſtatem ſpi
ritualem gerere & adminiſtrare, euacuato iam (ſicut

ſcriptum eſt) omni principatu,& poteſtate,atque vir tute. Prætereo alia loca ſcripturæ ſanctæ non pauca, tum quia ab aliis recte obſeruata ſunt,& diligēter tractata,tum quia qui a nobis diſſentiūt,ſic illa omnia interpretanda eſſe falſo putant, vt quod de pręſentia paſtorū neceſſaria ex illis locis concludi videatur, id per vicarios & ſubſtitutos ſatis poſſe præſtari affirment. At cognoſcere notorie,&(vt ita dicam) ſine vllo medio,ac facie ad faciē,quod declarat verbū γινώσκω ſecundum conſuetudinem ſcripturę,vt ſupra docui,hoc inquam,quemadmodum per alium præſtare poteſt, qui ipſe adeſſe poteſt? Qui enim non poteſt ad tempus, ſiue propter magnam vtilitatem eccleſiæ ſuæ,aut aliarum,aut propter præcipuam aliquam œconomiam ſpiritualem,aut aliquam aliam neceſſitatem, quæ vitari aliter non poſſit commode,is profecto non abeſſe, ſed adeſſe iudicandus eſt,abſens quidem corpore,præſens autem ſpiritu.Cæteri vero paſtores præceptum dei violant, quicunque per alienos gregi attendunt, & animas pecoris ſui non γινώσκω, & facie ad faciem ſuiſque oculis cernunt præſentes,ſed velut in ſpeculo,& ęnigmate, obſcure,abſentes,per auditum, & epiſtolas cognoſcunt. Si tamen vel ſic cognoſcunt, ac non potius vel hoc negligunt. Eſt præterea quodam canone apoſtolorum,quem inter alios in vetuſtiſſimo libro legi pœna etiam adiūcta,his verbis clariſſime ſancita paſtorum præſentia ποιμένεσ ὄντεσ καὶ οὐ τῇ ἰδίᾳ ποίμνῃ προσμένοντεσ ἀλλότριοί εἰσιν τῆσ ἐν χριστῷ κοινωνίασ nothi(inquit)& adulterini magis quam paſtores, qui in ſuo ouili non permanent,alieni ſint a communione in Chriſto.Eant nunc iſti,& negent iuris diuini eſſe reſidentiam. Quę enim canonibus apoſtolorum ſancita ſunt ad ius diuinum aut ſcriptum aut non ſcriptum pertinere, quis, neget, niſi qui eccleſiaſticas traditiones, quæ ſolui non poſſunt,contemnat? Verum quanta ſit canonis huius au

ctoritas, magis intelligetur, cum agetur de alio iſtorum errore, qui aiunt, quæ in ſolo Paulo leguntur, non eſſe dei præcepta. Quia vero iactant iſti, neminem ante Caietanum de hoc diſſeruiſſe, aut pronunciaſſe, vtrum epiſcopi iure diuino reſidere tenerentur, legant epiſtolas non paucas Athanaſii Patriarchæ Conſtanti nopolitani in literis ſanctis valde eruditi, atque exercitati, quas ad Imperatorem ſui temporis ſcripſit rogans eum, vt epiſcopos omnes ex vrbe eiectos ad eccleſias ſuas ire cogeret, legant illam, quam idē ſcripſit ad omnes epiſcopos, hortans eos, vt in eccleſiis ſuis reſiderent. μὴ δὲ ἔξω ἐπὶ πολὺ τῶν λαχουσῶν ἀθετήσει τῶν θείων θεσμῶν διατρίβωμεν. ne, inquit, diu extra diœceſes contra diuina iura moremur, & in epiſtola ad epiſcopum Sardenſium, hortans ſimiliter, vt ad diœceſem rediret, θείων θεσμῶν μηδὲ κἂν πρὸς μικρὸν ἀνεπιτιμήτως ἐώντων ἀφίστασθαι ἕνα τῆς ποίμνης, diuina, inquit, iura, vel ſtatuta ne pauliſper quidē ſinunt impune quemquam paſtorem a grege abeſſe. Idem in epiſtola ad omnes epiſcopos, ſacerdotes, & præpoſitos monachorum, docens quemadmodum ſubditos, & quid docere debeant, ἀπαραιτήτου ἀνάγκης χωρὶς, τῆς ποίμνης μακρὰν μὴ βραδύνωμεν λόγον ἐπέχειν εἰδότες ποιμένα τῇ ποίμνῃ πρὸς σῶμα ψυχῆς ne (inquit) abſque magna neceſſitate, quæ aliter vitari non poſſit, procul a diœceſe moremur, ſcientes paſtorem eſſe gregi, quod anima corpori. Idem Athanaſius, cuius tempore hoc etiam malum frequens, & familiare erat, cauſam cur, cum a principio decretum eſſet, vt bis ſingulis annis Synodi haberentur, deinde vt ſemel haberentur, decerneretur, fuiſſe ait, ne propter crebram abſentiam paſtorum oues a lupis facile inuaderentur, idem in epiſtola quam ſcripſit ad metropolitam Cretenſium, laudans eum, quod conſtituiſſet ad diœceſem ſuam proficiſci, epiſcopus (inquit) ſi vel biduum in diœceſe moretur ſua, experimēto cognitum eſſe, permulta peccata, & damna non cerni in populo,

perinde namque videri gregem eſſe abſque paſtore, vt cæcum duce carere. Quod ſi iudicio patrum, & ſynodorum, atque vſu rerum cognitum eſt abſentiam paſtorum, tam peſtiferam & incommodam ſemper fuiſſe & eſſe, ac futuram, quis non credat, tametſi non videat ipſe, a Deo prohibitam eſſe? neque de eo tacitum in ſcriptura ſancta, quamuis ipſe non facile cernat? mihi certe in mentem venit, dicere de iſtis, quod idem Athanaſius de eiſdem dixit, tendere eos velamen euangelio, ne aſpiciant eius ἀκρίβειαν. Nos autē per dei gratiā reuelata facie, ſicut ſcriptū eſt, veritatē ſpeculamur. Pene oblitus eram recitare teſtimoniū grauiſſimi Damaſi pontificis ex epiſtola, quam ſcripſit ad epiſcopos Africanos aduerſus chorepiſcopōs, & eos paſtores, qui ſubſtitutis in locum ſuum chorepiſcopis, ipſi a ſuis eccleſiis aberant, quam quidē abſentiam contra Chriſti doctrinam eſſe cum dicat, neceſſe eſt intelligamus iure diuino ſancitam præſentiam, idque Damaſum ſanctiſſimum, & ,, ſapientiſſimum pōtificem ſentire, vt nobis (inquit) rela ,, tum eſt, quidam epiſcoporum propter ſuam quietem, ,, chorepiſcopis plebes ſuas committere non reformi- ,, dant, & ipſi in ſua quiete torpent, & curam ſibi a deo ,, cōmiſſam negligunt, cum dominus dicat, bonus paſtor ,, animam ſuam ponit pro ouibus ſuis, & vocat eas nomi ,, natim, & cognoſcit ſuas, & ſuæ cognoſcunt eum. Item ,, ſicut nouit me pater, & ego cognoſco patrem, & ani- ,, mam meam pono pro ouibus meis, de mercenario au- ,, tem quid dicat, bene noſtis, quia videt lupum venien- ,, tem, & dimittit oues, & fugit, & lupus rapit, & diſper- ,, git oues, & reliqua. Pro talibus vero negligitur cura ec ,, cleſiæ, & eius ſtatus perturbatur, & ideo ſunt prohibi- ,, ti in tantum, vt ſi aliqui ex his reperti fuerint, a proprio ,, decidant gradu, illi namque epiſcopi qui talia ſibi præ ,, ſumunt, videntur mihi eſſe nutricibus ſimiles, quæ ſta ,, tim vt pariunt, infantes ſuos aliis nutricibus tradunt

» educandos, vt ſuam citius valeant explere libidinem,
» ſic & iſti infantes ſuos, id eſt, populos ſibi commiſſos
» aliis educandos tradunt, vt ſuas libidines expleant, id
» eſt, vt pro ſuo libito ſæcularibus curis inhient, & quod
» vnicuique viſum fuerit, liberius agat. Pro talibus enim
» animæ negligũtur, oues pereunt, morbi creſcunt, hære
» ſes, & ſchiſmata prodeunt, eccleſiæ deſtruuntur, ſacer-
» dotes vitiantur, & reliqua mala proueniunt, non tali-
» ter dominus docuit, neque apoſtoli inſtituerunt, ſed
» ipſi, qui curam ſuſcipiũt, ipſi peragant, & ipſi proprios
» manipulos domino repręſentent. nam ipſe ouem perdi
» tam diligenter quæſiuit, ipſe inuenit, ipſe propriis hu-
» meris reportauit, noſque idipſum facere perdocuit. ſi
» ipſe pro ouibus tantam curam habuit, ipſe docuit, ipſe
» curauit, ipſe ſanauit, ipſe propriis humeris reportauit,
» atque intantum dilexit, vt etiam animam, multas ſuſti-
» nens iniurias, multa opprobria, multaſque paſſiones,
» pro nobis traderet, Quid nos miſeri, & deſides dicturi
» ſumus, qui etiam pro ouibus nobis commiſſis curam
» impendere negligimus? & aliis eas educandas tradi-
» mus? corrigantur hæc fratres, neceſſe eſt &cæt. Hacte
nus ille. Quis hic cauillari poterit, quin confiteatur iu dicaſſe Damaſum, & a deo fieri epiſcopos, & eorum re ſidentiam diuini iuris eſſe? Sed pergamus ordine, vt cę pimus falſas iſtorum rationes refellere, ne ſimplicibus noceant, & incautos in errorem inducant, videamuſque, quale ſit, quod afferunt de Timotheo epiſcopo Epheſi, aliorumque ſanctorum epiſcoporum abſentia, quâquidem tametſi diuturnam fuiſſe fingeremus, vt iſti fingunt, tamen non ſequeretur ſtatim, nõ eſſe iuris diuini aſſiduam reſidentiam, neque enim illorum ab ſentia tam iudicanda erat abſentia, quam præſentia, Nam vt Theſſalonicenſibus & per eos nobis omnibus apoſtolus præcipit ſine intermiſſione orare, & Coloſ-ſenſibus, orationi inſtare, immo Dominus in euange lio,

lio, ſemper orare, & nunquam deficere, ſic præceptum eſt paſtoribus ſemper ac perpetuo reſidere. atque vt illud impleri poteſt, ſimiliter hoc poteſt, poteſt vero illud, ſi quicquid fiat, in laudem dei fiat, ſicut ait apoſtolus. Similiter ergo iudicandus eſt ſemper eſſe præſens in eccleſia, atque diœceſe ſua epiſcopus, quoties propter magnam vtilitatem eius, aut præcipuam aliquam œconomiam ſpiritualem ad tempus abeſſe neceſſe eſt, vt enim vniuerſa vita hominis religioſi, ac deum timentis; & eum in omnibus, & per omnia laudantis perpetua quædam Oratio eſt, ſic vtilis, atque neceſſaria paſtoris propter oues abſentia, præſentia quædam eſt. Quare Timotheum etſi demus ab Epheſo & Corintho Romam non ſemel ire iuſſum fuiſſe, & a Roma Hieruſalem, non tamen continuo neceſſe eſt, ſicut iſti aiunt, idcirco diu ab eccleſia ſua abfuiſſe, & ſi diu abfuiſſet, tamē exiſtimandum quoque eſſet, ob magnam eccleſiæ vtilitatem abfuiſſe, ſed bene habet, quod exēplum abſentiæ diuturnæ in Timotheo Pauli diſcipulo habemus in ſcriptura ſancta clare perſcriptum. Legimus, enim Paulum, cū Epheſo digreſſus, iterum in Macedoniam, eiuſque regiones iret, Timotheum, vt remaneret Epheſi, rogaſſe recuſantem principio onus, cuius recuſationis fortaſſe memor apoſtolus ſcripſit ad eum in priori epiſtola, qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderare, deinde Timotheum profectū ex Macedonia Epheſum, iam factum Epiſcopum reſediſſe ibi toto eo tempore, quod Paulus conſumpſit in peragranda cuncta Macedonia exhortās omnes multo ſermone, vt Lucas ait; & item toto eo tempore, quod cōſumpſit in Græcia, vbi moratus eſt tribus mēſibus, cum autem vellet iam Paulus proficiſci ex Græcia in Syriam, & Iudæam non directe, ſed per Macedoniam propter inſidias Iudęorum, veniſſe Timotheum in Græciam paucorū dierum nauigatione, vt Paulum

cum aliis fratribus, quos Lucas narrat, deduceret, atque comitaretur vſque ad Aſiam, vt idem Lucas meminit. Veniſſe autem tunc Corinthum Timotheum, perſpici poteſt ex epiſtola ad Romanos, quam tūc Paulus Corinthi ſcripſit, cum proficiſci vellet Hieruſalem, in ea enim ait. ſalutat vos Timotheus adiutor meus, rurſus ſcriptam fuiſſe hanc epiſtolam Corinthi, perſpici quoque poteſt ex eo, quod ait, ſalutat vos Gaius hoſpes meus, hunc vero Corinthium fuiſſe, conſtat ex priori epiſtola ad Corinth.c.1.item Rom.15. nunc (inquit) proficiſcar Hieruſalem miniſtrans ſanctis, probauerunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere, de qua quidem collecta meminit in priori epiſto. ad Cor.16. Cum ergo Paulus & comites Troadem, quæ eſt in Aſia, inde Miletum paucis diebus perueniſſent, a Mileto Paulus mittens Epheſum, vt Lucas narrat, vocauit preſbyteros eccleſiæ, qui cum veniſſent, habito ſermone, quo eis curam ſtudiumque muneris paſtoralis accuratiſſime commendauit, dimiſit eos, reuerſum vero fuiſſe cum preſbyteris iſtis ipſorum epiſcopum Timotheum, neque perrexiſſe Hieroſolymam cum Paulo, non puto eſſe dubitandum, primum, quia Lucas teſtatur Soſipatrum, Ariſtarchum, Secundum, Gaium, ac Timotheum comitatos fuiſſe Paulum vſque ad Aſiam, ex Aſia vero Aſianos Tytichum, & Trophimum, deinde quia nullius horum comitum amplius meminit Lucas in tota illa peregrinatione a Mileto vſque Hieruſalem, neque poſtea in reditu Romam, præterquam Trophimi Epheſii, qui cum Paulo peruenit Hieroſolymam, vt eſt in actis.c.21. & Ariſtarchi, de quo Lucas deſcribens nauigationem Pauli in Italiam, cum Romam vinctus adducebatur, aſcendentes (inquit) nauem Adrumentinam, nauigaturi circa Aſiæ loca ſoluimus, exiſtente nobis cum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi, quaſi alii non ad-

eſſent,is autem Ariſtarchus cum prius comitatus eſſet apoſtolum vſque ad Aſiam,poſtea tamen ad eundem reuerſus eſt,veriſimilius itaque eſt Timotheum a Mileto rediiſſe Epheſum cum preſbyteris, ibique non paruo tempore reſediſſe, quouſque audiuit Paulum perductum eſſe Romam vinctum,tunc autem accurriſſe continuo Romam, vt eum viſeret, eidemque in vinculis miniſtraret,quod exemplum pietatis Timothei in doctorem,& magiſtrum eccleſiarum Paulum plurimum valebat ad ędificandum in charitate cum cæteros omnes,tum ipſos Epheſios,quorum erat epiſcopus Timotheus. Romæ vero fuit Timotheus paucis diebus, quantum ex epiſtola ad Philippenſes, quam apoſtolus eo tēpore ſcripſit coniectare licet. Spero(inquit) in DOmino Ieſu Timotheū me cito mittere ad vos,& Paulo poſt iterum,hunc igitur ſpero me mittere ad vos mox, vt videro,quæ circa me ſunt ex ipſa,ſcilicet,hora. Metuerat enim ſtatim vt perductus eſt Romam,ne ſecum peius ageretur, verum cum non ita eueniret,quin potius cum omni fiducia,& ſine prohibitione, vt Lucas narrat,docere illi liceret,videretque omnia ſibi quieta,& pacata, Veriſimile eſt ſtatim Timotheum remiſiſſe Epheſum,cui etiam illud iuſſit,vt tranſiret in Macedoniam Philippos gratia viſitandi fratres. Quibus breui viſitatis, reuerſus Epheſum diu fortaſſe ibi reſedit, quouſq. inſtante martyrio Pauli,ab eodem eſt iterum Romam accerſitus, vt perſpici poteſt ex epiſtola. 2. ad Timotheum,ego (inquit) iam delibor,& tēpus meæ ,, reſolutionis inſtat,& paulo poſt feſtina ad me venire ,, cito,& rurſus paulo infra,feſtina ante hiemem venire,vt iam ſatis veriſimile ſit fuiſſe eam hiemem extremam,quam cōſecuta fuerit cædes Pauli proxima æſtate,ſcilicet. III. Calen. Iulii,pertuliſſe etiam epiſtolam Pauli ad Hebræos Hieroſolymam,iuſſumque eſſe celeriter redire ex eadem epiſtola cognouimus,vtrum ve-

ro rurſus Paulus eo comite Hebræos inuiſerit, vt pro-
poſitum ſibi eſſe in ea epiſtola ſcribit, non eſt certum,
neque neceſſe, & vt ita factum ſit, rurſus non eſt neceſ
ſe, ideo diu abfuiſſe, potuit enim comitari & deduce-
re Paulum Iudæam vſque, & ſtatim reuerti Epheſum.
Hæc idcirco tam copioſe, & prolixe attuli, vt oſtende
rem non conuinci ab iſtis exemplum abſentiæ diutur-
næ in Timotheo, imo fortaſſe neque menſium multo-
rum, ſi quis his omnibus notatis, & animaduerſis, attẽ
te ſecũ rationẽ ineat, deinde illius abſentiã præſentiã
fuiſſe potius, cũ tanta pietate, & vtilitate, atq. ędifica-
tione in charitate plena eſſet, cũ qua non video, quid
habeat cõmune abſentia noſtrorũ omniũ epiſcoporũ,
vt cũ illa cõparari debeat. Veniamus iã ad euangelicã
» illã parabolã de bono paſtore, cuius vocẽ oues audiũt,
» & ipſe oues proprias vocat nominatim, & educit eas,
» & cũ oues proprias emiſerit, ante eas vadit, & oues il-
» lũ ſequũtur, quia ſciunt vocẽ eius, &c. Hanc parabolã
aiunt iſti pertinere ad Chriſtũ, quo nihil verius, ille.n.
princeps paſtorũ Ieſus depingitur, atque exprimitur
in ea, quod vero iidẽ addunt, noſtris paſtoribus admo
nitionem tantum eſſe in hac parabola, non intelligo
quid hic appellent admonitionem, niſi fortaſſe hoc vo
lunt, ſcilicet conſilium eſſe noſtris, vt tales ſint, ita vt
ſi tales extiterint, benefaciant, imo optime, ſin autem
non tales, non peccẽt in legem diuinam, quæ hoc non
pręcipiat, tametſi peccent aliquãdo, quia faciant, quod
non expediat, eſto, liceat, ſicut ſcriptũ eſt, omnia mihi
licent, ſed non omnia expediunt,; quod magnus Baſi-
lius in iis ait eſſe tenendum, quę non ſunt in ſancta ſcri
ptura prohibita. Verum videamus vtrum huiuſmodi
admonitio paſtorum ſit in hac parabola, & in reliqua
ſcriptura ſancta, an magis præceptum. Sane cum præce
ptum ſit Dei, vt cui præcepit paſcere, is bonus paſtor
ſit, Siquidem omnibus præcepit, vt perfecti ſint, dubi-

tari non poteſt, quin in præceptum incidant, quæ bonum paſtorem conſtituunt, qualia ſunt, quæ in hac parabola, & in cæteris locis ſcripturæ ſanctæ de paſtoribus continentur, hoc autem multos fallere ſolet alioqui doctos, quod literam ab ſpiritu non ſemper diſtinguunt, quæ tamen diſtinguenda ſunt non ſolum in vetere Teſtamento, ſed aliquanto etiam in nouo, vt docet multis exemplis magnus Athanaſius Alexandrinus in libro de Communi energia, ſiue operatione Trinitatis, tametſi enim ad ſolum Chriſtum perfecte & abſolute pertineat hęc parabola de bono paſtore, qui eſt verus mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus noſtræ ſalutis auctor, ipſe enim vere cognoſcit oues ſuas, & vere vocat eas nominatim, qui ſolus omnia nouit, antequam ſint, & vocat ea, quæ non ſunt, tanquã ea quæ ſunt, ipſe ſolus vere poſuit animam ſuam pro ouibus ſuis, qui morte ſua alioqui morti non obnoxius, ſuos a morte liberauit æterna. Cæterum hæc, aliaque huiuſmodi, quæ vere, perfecte, & proprie in Chriſtum competunt, nõ faciunt, quin hæc eadẽ parabola ad alios quoq. bonos paſtores pertineat inchoate & imperfecte, quantum ſcilicet ferre poteſt infirmitaſ hominis, atque ita præceptum continere poſſit, vt quidem continet. ſicuti etiam in vetere Teſtamẽto, quod quidem frequentiſſimũ eſt, perfectus ſenſus non tollit imperfectũ, verbi gratia, quod ſecundũ ſenſum perfectũ accipiẽdum ſit de Chriſti reſurrectione, quod Dauid dixit, Nõ dabis ſanctum tuum videre corruptionẽ vt beatus Petrus nobis interpretatus eſt, hoc non tollit, quin idem ſecundum ſenſum imperfectum hyperbolice, verbis rem ipſam ſuperãtibus accipiendũ quoque ſit de populo Hebræo ex captiuitate ceu ex quodã ſepulchro, ac morte cum mirabili ſoſpitate, ac lætitia reuocato, & liberato, vt cum ex conſequentia ipſius Pſal. perſpici poteſt, tum ex ſimili figura, qua Ezech.

vſus eſt eandem liberationem prædicens, ecce ego, inquit aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris, & inducam vos in terram Irael. Similiter illud Zachariæ, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinum, & pullum filium ſubiugalis, quod ſecundum ſenſum perfectum intelligēdum ſit, vt euangeliſta interpretatus eſt de Chriſto, ita vt res ipſa nō ſit minor verbis, ſed potius maior, non tollit, quin ſecundum ſenſum imperfectum, & extrinſecus apparentem verū quoque ſit de Zorobabele rege ex ſemine Dauid, cuius humilis & abiectus reditus ſuperlate, & hyperbolice a propheta deſignatus eſt. Simile eſt illud Oſeę, ex Aegypto vocaui filiū meum, quod primo & perfecte accipiendum eſt, vt euangeliſta interpretatus eſt, de puero Ieſu, deinde vero ſecundo loco ſecundum conſequentiam hiſtoriæ extrinſecus deſcriptæ, de populo Iſrael ex Aegypto reducto, quem ſæpe vocat ſcriptura filium, & filios, vt. 70. verterunt. ac niſi ita in his, aliiſque huiuſmodi locis infinitis dicere malimus, neceſſe eſt dicamus, repente mutari propoſitum in prophetiis, & reliqua ſcriptura ſancta ſine vlla conſequentiæ ratione, quod valde abſurdum nōnullis veterum viſum eſt, ex quibus, Theodorus Antiochenus, in Commentariis Prophetarum minorum „ cum alias, tum copioſius in Zacharia, Lex (inquit) „ vmbram quandam continebat eorum omnium quæ „ ad Chriſtum pertinebant, multa igitur eorum, quæ „ admirabiliter & præter omnium opinionem ſiue in vi„ ris ad res aliquas gerendas electis facta ſunt, ſcriptura „ narrat hyperbolice, verbis ipſis primo aſpectu, & vt in „ promptu ſunt, veritate carentibus in ipſis illis rebus, in „ quibus exponendis poſita ſunt, at tunc deprehendun„ tur eſſe vera cum comparantur cum ipſo Chriſto, ad „ eumque referuntur, quicum in omnibus vmbram „ legis ceſſare fecerit, veritatemque introduxerit, meri-

„ to etiam huiuſmodi veritatem demonſtrauit,hactenus ille,& plura quæ ſequuntur ad hanc rem pertinentia, quæ alias commodiore loco pertractabimus, ergo vt ad rem redeam.ad hunc modum ſecundum conſuetudĩ nem veteris ſcripturæ, hæc parabola boni paſtoris perfecte competit in Chriſtum. tametſi nihil obſtat, quominus in alios paſtores competat imperfecte, vt facile perſpici poteſt ex ipſa euangelicæ parabolæ conſequentia,cum enim dixiſſet,paſtor bonus animam ſuam dat pro ouibus,ſtatim ſubiunxit, mercenarius autem, & qui non eſt paſtor,cuius non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit,quod quidem cum de malis paſtoribus dicatur, ſicut illud quod dixit ibidem, alienum non ſequuntur, quis dubitare poteſt, quin hos oppoſuerit bonis paſtoribus, de quibus dixiſſet illud, bonus paſtor &cæt.tametſi id vere, & perfecte non niſi Chriſto Domino noſtro conueniat. Quemadmodum quæſo,doceret Dominus,quales eſſent mali paſtores,quales vero boni,præteriret? Præterea pertinere quoque ad noſtros paſtores hanc parabolam,contineríque in ea præceptum,videtur mihi declaraſſe beatus Petrus prima ſua epiſt.quod enim Dominus dixit de bono paſtore, quod proprias oues vocet
„ nominatim,& educat eas,& cum proprias oues emiſe
„ rit, ante eas vadat, & oues illum ſequantur,quia ſciãt
„ vocem eius &cæt, Petrus hunc locum imitatus ſcripſit ad paſtores omnes,paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei,forma gregis facti, hoc enim eſt vadere ante oues,& oues illum ſequi, ſcilicet fieri exemplum, ac formam fidei,& operum ouibus,vt ſic credant, & viuant,quomodo doceat,& viuat eorum paſtor bonus. ex Apoſtolo etiam intelligi poteſt pertinere hanc parabolam non ſolum ad Chriſtum,ſed ad alios quoque paſtores bonos,hortans enim preſbyteros paſtores, ſiue parochos Epheſios ad boni paſtoris,qui in hac parabo

la deſcriptus eſt, imitationem,& exemplum, videtur mihi ex ea parabola ſententias ſumpſiſſe,mutuatuſque eſſe,itaque quod eſt in parabola proprias oues vocare nominatim,& educere eas,& ante eas vadere, tanquã ea omnia vigilantiam,& pręſentiam ſpiritus,ſummamque attentionem in paſcẽdo grege verbo Dei,& exemplo vitæ deſignarent,ſic dixit Apoſtolus, attendite vobis,& vniuerſo gregi. & paulo poſt, hæc omnia vno verbo complexus,quamobrem(inquit)vigilate &cæt. quia vero paſtoribus eſt attendendum, & vigilandum gregi exemplo eius,qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis,ita vt ſicut idem apoſtolus dixit de ſe, nihil ſubterfugiant,quominus annuncient omne conſilium dei, neque faciant animas ſibi pretioſas, dummodo conſument miniſterium, quod acceperunt a domino
» Ieſu,idcirco paſtores dixit eſſe poſitos ab ſpiritu ſan-
» cto,vt regerent eccleſiã dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo,perinde atque diceret,vt paſcerent oues, pro quibus dominus poſuit animam ſuam,hoc enim eſt poſuiſſe animam pro ouibus ſuis,quod eſt acquiſiuiſſe eccleſiam ſanguine ſuo,& hoc eſt ſcire,ſiue cognoſcere vocem paſtoris, audire ſcilicet, annunciari ab eo omne
» conſilium Dei,vt dixit Apoſtolus.Quod autẽſequitur,
» alienum autem non ſequũtur,ſed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum,Paulus quoque in eodem ad Epheſios ſermone interpretatus eſſe videtur, exponens enim,cur bonis paſtoribus eſſet vigilandum quia(inquit) intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi graues in vos, non parcentes gregi, quod amplius adhuc declarans ſubiungit, & ex vobis ipſis exurgent viri loquentes peruerſa: vt abducant diſcipulos poſt ſe,iam hic verbis etiam parabolæ vſus eſt Apoſtolus,intrabunt(inquit)ſcilicet non per oſtium, ſed aliunde, tanquam fures,& latrones,per oſtium intrant ad oues ii paſtores,qui doctrinam Chriſti ceu paſtum ſpiritualem

lem tradunt,& omne conſilium dei annunciant, qui autem hoc non faciunt,ſed potius peruerſa loquuntur, vt Paulus dixit,hi ſunt alieni,& vocem eorum non nouerunt,& ab eis fugiunt, aut certe fugere debent, & nullo modo ſequi, quamuis illi magnopere ſtudeant, vt alii ſequantur,quod apoſtolus dixit,in trabunt, vt abducant diſcipulos poſt ſe. Oſtium itaque vocauit hic ſcriptura Chriſtum,& eius euāgeliū, ſicuti etiā annotauit Photius in ſcholiis euāgelii Ioānis.Ergo ſicut Petrus apud Lucam Dominū rogauit,inquiens, ad nos dicis hāc parabolam,an ad omnes? Sic nos rogemus dominum dicentes,ad te dicis hanc parabolam, an ad omnes pastores? profecto ſi ſcripturas ſcrutemur, & conferamus,intelligemus reſponderi nobis, parabolam dici ad omnes paſtores, etenim ſi non ad alium quam ad Chriſtum,hæc,parabola pertineat,vt iſti volunt,neque illud quidem,quod poſtea ſequitur in eadem parabola,ſcilicet,erit vnum ouile, & vnus paſtor, de alio,quam de Chriſto licebit accipere. At de eccleſia etiam catholica,& vno pontifice accipiunt cum alii veteres patres,tum Cyprianus in libro de ſimplicitate prælatorum,& in conciliis non paucis ſic accipitur.Sed videamus quale ſit, quod iſti fatentur, actus quidem illos vocandi oues nominatim, & eundi ante eas præſentiam paſtoris deſiderare,ſed quid hoc aiunt, vt intelligatur,præceptum factum epiſcopis adeo immediate,& ad probandum, quod illa munia per alium fieri nequeāt? profecto ne intelligere poſſent,in cauſa fuit, quod ſecundum literam extrinſecus apparentem de præſentia corporis omnino accipiēdum eſſe putarunt. nos vero aliter obſeruauimus, & didicimus tum ex ſanctis ſcripturis,tum ex earum magnis interpretibus. Docet enim Athanaſius multis exemplis ,vt iterum dixi,in libro de communi operatione trinitatis illud apoſtoli literam occidere, ſpiritum autem viuificare,

non ſolum in vetere teſtamento verum eſſe, locumque habere, ſed interdum in nouo, vt illud (inquit Athan) qui dixerit verbum aduerſus filium hominis, remittetur ei, ſi ſecundum litteram intelligamus, & vt ille loquitur κατὰ ῥητὸν videbitur ſecum pugnare, qui alio in loco dixit, qui me negauerit coram hominibus, negabo ego eum &cæt. & ſi illud, omne peccatū, & blaſphemia remittitur hominibus ſimiliter intelligatur, quēadmodum cohærebit illud, qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis, & illud, contumelioſi non poſſidebunt regnum, multa alia huiuſmodi exempla affert, quę prætereo, ne longior ſim, quibus vt dixi, docet, diſtinguendam eſſe interdum in nouo teſtamento litteram ab ſpiritu ad percipiendum ſenſum ſcripturæ. quod quidem qui nō fecerunt, iidem, quæ ſunt alioqui euangelica præcepta, conſilia, ſiue admonitiones eſſe
„ dixerunt, vt illud, ſi quis te percuſſerit in dexteram ma
„ xillam tuam, præbe ei & alteram, quod quidem quomodo, & quatenus accipiendum eſt, ſic, & eatenus prę ceptum eſt ad vitam communem Chriſtianorum pertinens, quodque ſeruare neceſſe eſt, non minus quam ſuperiora euangelii præcepta de non iraſcendo, de reconciliatione gratiæ facienda, de non concupiſcenda vxore aliena, de non ſoluendo coniugio &cæt. Non enim ſecundum ſenſum primo aſpectu, & extrinſecus apperentem, ſed ſecundum ſenſum latentem, id eſt, ſecundum ſpiritum, non ſecundum literam accipiendū eſt, perinde atque diceretur, ſi quis te percuſſerit &cę. tantum abſit, vt vicem tuam vlciſcaris, vt alteram potius maxillam præbeas feriēdam, denique præcipitur, quiduis potius perpeti, quam vlciſci, dantes locum irę, ſcriptum eſt enim mihi vindictam, & ego retribuam. pręceptum vero eſſe hoc, ſenſit quoque Epiphanius Cyprius. ſcribens aduerſus Ptolemæum hæreticum, quod ex eo tempore ait præceptum eſſe ſeruari, ex

quo iuſſit lex Dei, oculum pro oculo, eãdem enim vim eſſe vtriuſque mandati, & eodem vtrumque ſpectare. Simile eſt illud, qui vult tecũ in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium, κατὰ διάνοιαν enim, id eſt, ſecundum ſpiritum præcipit omnia contemnere, & relinquere præ charitate ſeruanda, quod quidem ad vitam communem Chriſtianorum pertinere, non tantum ad perfectionem apoſtolicam, ſicuti nonnulli falſo dicunt, negabit nemo, qui recte quæ dico, conſideret, præſertim cum ſine charitate, neque cæteræ virtutes quicquam valeant. huiuſmodi ergo eſt, quod nunc præceptum eſſe dicimus epiſcopis, imo paſtoribus ſpritualibus, vocare oues proprias nominatim, & educere eas, & cum emiſerit, ire ante eas. Hæc enim ſunt propria bonorum paſtorum, quales vult, & præcipit eſſe paſtores omnes Dominus, perinde atque præciperet, nihil prætermittere, quod neſſariũ ſit ad cognoſcendum γνωστῶς id eſt, euidenter, & vt ita dicam notorie animas ſui gregis, vt Salomon cognoſcere præcepit, hoc enim credo ſignificat, vocare nominatim oues ſuas, & perinde atque præciperet, vt Petrus paſtoribus præcepit, formam, & exemplum gregis fieri in doctrina ſcilicet & vita, ad quod tametſi præſentia paſtoris per neceſſaria eſſe videatur, tamen cum huiuſmodi præſentia ad vtilitatem gregis dirigatur, cum magnopere intereſt eccleſiæ ad tẽpus breue, aut non ita multum abeſſe, non quidem dicendum eſt, ſolutum eſſe tunc epiſcopum, aut paſtorem lege diuina de præſentia eius in diœceſe, aut ouili ſuo, ſed potius non eſſe interpretandam, atque cenſendam abſentiam huiuſmodi, ſed præſentiam, neque enim accipiendum eſt ſecundum literam, ſed ſecundum ſpiritum hoc præceptum de reſidentia perpetua, ſicuti neque præceptum de ſemper orando. Sicut Timotheus Epheſi epiſcopus dum ad tempus breue abfuit a diœceſe ſua

paucis quidem menſibus, quantum ex ſcriptura conie-ctare licet, in Macedonia, Græcia, Iudæa & Italia, non eſt inquam interpretãdus abfuiſſe, cuius abſentia tam vtilis erat & neceſſaria ad ædificationem ſuæ, & aliarum eccleſiarum, ſed præſens fuiſſe, neque violaſſe præceptum Dei de aſſidua, atque adeo perpetua paſtoris reſidentia, ſed ſeruaſſe potius, vbicunque enim ab epiſcopo per abſentiam ſuam eccleſiæ ſuæ vtilitas agitur, ibi quodammodo eccleſia eius adeſt. Idem dico, cum neceſſe eſt ad aliarum eccleſiarum vtilitatem non ita diu abeſſe, ea enim abſentia vtilis quoque eſt eccleſiæ propriæ, dum ſic etiam forma gregis ſui factus epiſcopus, in charitate eũ ædificat, docens iuuandos eſſe omnes fratres in Chriſto, & omnes eccleſias in vnum vno ſpiritu copulari. Si vero abſentia ad tempus non ædificat eccleſiam, aut eccleſias, nam perpetua nulla pot eſt non eſſe eccleſiæ propriæ incommoda, & peſtifera, tunc omnino abeſſe cenſendus eſt. Quæ quidem abſentia ſcelerata eſt, & perfidiæ plena, atq. charitatis inimica. Cum enim paſtor non iam ſuus ſit, vt Athanaſius ad Dracontium monachum recuſantem epiſcopatum, ad quem fuerat electus, ſcripſit, ſed eccleſiæ ſuæ, cui electus, & præpoſitus eſt, non ſibi iam, neque commodis, rationibuſque ſuis, neque voluptati, atque gratiæ hominum viuendum, ſeruiendumque eſt. nemo autem qui non velit ſibi viuere, & ſua quærere, & non quæ Ieſu Chriſti, aut hominibus placere, perpetuo, vel diu aberit, neque enim licet, niſi quantum requirere videatur eccleſiæ, aut eccleſiarum ædificatio in charitate, quod non poteſt eſſe longum, & diuturnum. Quamobrem quod ſtatim vt epiſcopi in collegium Cardinalium cooptantur, eorum epiſcopatus vacent, clariſſimum eſt, vt mihi quidem videtur, eccleſiæ Romanæ præiudicium, vt munus, parteſque eorum eſſe omni tempore præſto adeſſe pontifici tanquam conſi-

liarios, adiutoreſque eius in onere ſuſtinendo, ita non poſſe commiſſas eſſe eis alias eccleſias, neque poſſe eos ſolui lege reſidendi, quia diuina ſit, quare eligendos eſſe alios epiſcopos, qui eccleſiis illis, & populis præſint, ſintque ipſis populi commiſſi, interim vero commẽdari iſtis cardinalibus eccleſias huiuſmodi, dum proprius cuiuſque epiſcopus eligitur. verum itaque eſt, aut non teneri reſidere cardinales, ſi non amplius habeant diœceſes commiſſas ſibi tanquam epiſcopis earum, ſed ſi ita eſt, rurſus verum eſt, neque ipſos intrare ad ouilia, neque ſinere alios intrare, dum iſta ſua commendatione occupatos tenẽt epiſcopatus, tutoreſque potius eſſe eccleſiarum & populorum tanquam viduarum, vel pupillorum, quam paſtores, ſponſos, atque patres. aut ſi ſibi vt epiſcopis adhuc commiſſas habent diœceſes, & eccleſias, quod magis credo, ſiquidem nullam renunciationem fecerunt, illa enim commendatione hóc illis cauetur ſolum, quod ipſi etiam Cardinales confitentur, ne propter abſentiam Cardinalis vacet epiſcopatus, cum ad tempus canonibus præſcriptum, ac definitum non adfuerit in eccleſia, ſiue diœceſe ſua, ſi inquam commiſſas habent eccleſias tanquam earum epiſcopi, profecto reſidere tenentur, aut certe facere meo iudicio, quod in Lateranenſi concilio Innocentio tertio Pont. decretum eſt de dignitate, cui eſt annexa parochia, vt ſcilicet ſeruiat in maiore eccleſia, & in parochia vicarium ponat perpetuum, & canonice inſtitutum, quod nihil aliud eſt, quam conferre parochiam, perpetuitas enim & canonica inſtitutio non tam ſubſtituti, vt loquuntur, quam proprii parochi conditiones ſunt, idem arbitror Cardinales facere debere, ſeruire inquam ſemper in eccleſia catholica Romana, & renunciatione facta, atque aſſentiente populo ſubſtituere paſtores perpetuos, auctoritate pontificis cano-

nice electos,& inſtitutos, id eſt, proprios epiſcopos, non autem ponere iſtos,quos appellant ſuffraganeos, quibus ad actus quoſdam epiſcopales, vt ordinandi,& confirmandi tantum vtuntur, ſed proprios inquam, quos populi ſciant,miniſterium a Chriſto per pontificem ſuum accepiſſe,poſitoſque eſſe ab ſpiritu ſancto epiſcopos in ipſis eccleſiis, quas regunt, vt ſic populi magis ſint obedientes,& eorũ epiſcopus vigilantior, & attentior,tanquam rationem redditurus de ſuſceptę ſibi a Deo cura animarum.Ergo vt ad parabolam, euangelicam boni paſtoris redeam, ſatis me demonſtraſſe arbitror,in ea non admonitionem ſolum, vt iſti volunt, ſed præceptum noſtris paſtoribus contineri. id quod Auguſtinus etiã ſenſit in libro de Paſtoribus,
„ quæ ſunt (inquit) oues meæ, audiunt vocem meam,
„ & ſequuntur me, hic inuenio omnes paſtores bonos
„ in vno,nõ enim boni paſtores deſunt, ſed in vno ſunt,
„ multi ſunt qui diuiſi ſunt,hic vnus prædicatur, quia
„ vnitas commendatur.Neque enim ideo vere tacẽtur
„ paſtores,& dicitur paſtor,quia non inuenit Dominus
„ cui commendaret oues ſuas,tunc autem ideo commen
„ dauit, quia Petrum inuenit. Imo vero & in ipſo Petro vnitatem commendauit &c. An non ſignificat plane pertinere hanc parabolam ad omnes bonos paſtores? Commendarique in ea illis oues, ſicuti commendatæ ſunt Petro? Petro autem quomodo commendatę ſunt,niſi prçcepto paſcendi illas in charitate? amas me,
- inquit,paſce oues meas.Non diſſimile eſt,quod iidem
- aiunt,paſcite,qui in vobis eſt,gregem, hoc vel moni-
- tum, vel præceptum eſſe, non quidem Dei,ſed Petri
- apoſtoli,verum hoc quod Petrus præcepit, præceptũ Dei eſſe,vt vel ex iis, quæ ſupra dixi, perſpici poteſt, omnino debet concedere, qui concedat, præceptum Dei eſſe, quod eidem Petro dictum eſt, paſce oues meas.His enim verbis, vt vnum vniuerſæ eccleſię pa-

ſtorem cõſtituit,ita vis illorum verborum ad cæteros omnes manauit, quibus idem Dominus de hac Petri gratia, id eſt,de hac paſtorali poteſtate dedit. Sic docent ſentire,& loqui ſancta ſcriptura vetus,& noua. Sic eccleſia ſancta Dei,& eius formulæ rituales,ſic ſancti doctores cum alii,tum Athanaſius,Baſilius, Ambroſius,Hieronymus,Damaſus,Auguſtinus,Leo magnus,ipſe enim Dominus eſt,qui,vt eſt in præfatione conſecrationis epiſcopi,conſtituit epiſcopum ſuper familiam ſuam,ipſe tribuit cathedram epiſcopalem, ipſe eſt,qui auctoritatem paſcendi dat,ipſe inquam eſt,qui præcipit paſcere,& attẽdere gregi.Quare cum ait Paulus præcipiens,attendite vobis,& vniuerſo gregi, profecto dicere potuiſſet, vt alias loqui ſolet,præcipio nõ ego,ſed Dominus, attendite gregi,ſiue paſcite. imo vt hoc ſignificaret,ſtatim ſubiunxit,in quo vos poſuit ſpiritus ſanctus epiſcopos regere eccleſiam Dei, perinde atque diceret,non hoc meum præceptum eſt, quod attendere,& paſcere præcipio, ſed eius, qui fecit vos epiſcopos,& paſtores,id eſt ſpiritus ſancti.Quare deſinant obſecro,imo obteſtor nouitates verborum, qui aiunt præcepta Pauli non eſſe præcepta Chriſti, deſinant ſcandalũ fratribus,pro quibus Chriſtus mortuus eſt,creare. Qui enim audit, non eſſe præceptum Dei, quod Petrus & Paulus paſtoribus præceperunt, paſcere ſcilicet, & attendere gregi, facilius miniſterii ſui opus negliget tametſi cum magno ſuo,& ouium ſuarum malo.Quod quidem vt perſuaderent,non eſſe ſcilicet hoc Dei præceptum,falſa inductione ſimilium vſi ſunt,idem in omnibus peccantes,id eſt,falſo ponentes præcepta Pauli non eſſe Chriſti præcepta, verum hoc dicunt,ne ſecum diſcreparẽt, aut ſui diſſimiles eſſent, qui prius dixerant,legem Moiſis non eſſe proprie legem Dei.Hæc ergo ſimiliter volunt non eſſe Dei præcepta,mulierem non orare,aut prophetare,niſi velato

capite, epiſcopum eſſe vnius vxoris virum, & Deo militantem non implicare ſe negotiis ſæcularibus, & alia (inquiunt) non pauca, quæ apud ſolum Paulum leguntur, qualia fortaſſe dicerent, epiſcopum non neophytum, nemini cito manus impoſueris, fidelem coniugem ab infideli non diſcedere, ſi conſentiat habitare cum eo. Item mulierem non docere in eccleſia, in quæ quidem competat illud, dico ego, non Dominus. quæ tamen qui dicit præcepta Dei non eſſe, fratribus ponit offendiculum, Sunt enim præcepta Dei, non minus quam ea, quæ leguntur in euangeliis, hoc intereſt, quod illa prius præcepta ſunt a Domino, quando ſcilicet Dominus docebat, & euangelizabat, hæc vero ab eodem Domino per apoſtolum ſpirit Dei habentem, quod ex ipſo Paulo intelligi poteſt. quia enim in euangelio erat lex de matrimonio non dirimendo, repetẽs Apoſtolus magiſque explicans legem illã, iis (inquit) qui matrimonio ſunt iuncti, præcipio non ego, ſed Dominus, perinde atque diceret, non ego primus, ſed Dominus ante in euangelio ſuo, quod prædicauit. quia vero de coniugio duorum, quorum alter eſſet fidelis, alter vero infidelis, nihil erat in euãgelio, ipſe de eo ſanciens, nam cæteris (inquit) ego dico, non Dominus, non in quam Dominus per ſe, ſed per me hoc docuit, ſic enim Chryſoſtomus in libro de Virginitate capite decimotertio, interpretatus eſt perinde, atq. diceret Paulus, vt Theodoritus, Chryſoſtomum ſecutus, in Comment. epiſtolarum Pauli ait, non inuenio hanc legem in euangelio Chriſti, ſed eam nunc ſtatuo, neq. me hoc docuit Dominus ἐγγράφως ſed ἀγράφως, id eſt, nõ didici hoc ex ſcriptura, aut prædicatione Domini, ſed ſine ſcripto, & voce, ſpiritu docẽte, quod vero leges Pauli, Chriſti leges ſint, norunt, inquit idẽ Theodoritus, qui in literis ſanctis eruditi ſunt, ipſius enim eſt illud, an experimentum quæritis eius qui

in me

in me loquitur Chriſtus?& illud,dico ego per gratiam Dei,quę data eſt mihi,& alias, Si quis propheta eſt,aut ſpiritualis,cognoſcat quę ſcribo,quoniā Domini mandata ſunt,item illud,exiſtimo autem,quod & ego ſpiritum Dei habeam. neque vero qui hoc dicit, idē, vt iſti fingunt,iura eccleſiaſtica,& ciuilia,iura diuina eſſe dicat,quia eius afflatu condita,& ſcripta ſint, qui dixit per me reges regnant,& legum conditores iuſta decernunt,cum nemo eiuſmodi legiſlatorum certus eſſet, dum iura ciuilia deſcriberet,quod ſpiritus ſanctus per eū loqueretur,vt erat Paulus apoſtolus, neq. quiſquā eorum tunc dicere potuit,in ſe loqui Chriſtum. Non itaque ponenda eſt in ſanctis ſcripturis connexio ex præceptis Dei,& ex præceptis hominum ſeparatim, vt faciebat Ptolemęus hęreticus,ſed omnia pręcepta ſcripturę ſunt,& dici debent Dei pręcepta. ſcio aliquem ex veteribus idem ſenſiſſe,quod modo iſti, Originē dico. & alios eum ſecutos,quos, ne ſim longior,nō commemoro.ſed quę male veteres docuerunt,aut corrigenda ſunt,aut certe non imitanda in iis pręſertim,quorum opera cum auctoribus damnata ſunt. hęc itaque ſunt Origenis,ex Homilia Num.16.& per Moiſem quidem multa locutus eſt Deus, aliqua tamen & Moiſes propria auctoritate mandauit, quod Dominus in euangelio euidentiſſima ratione ſecernit, cum dicit de repudio mulieris interrogatus,quia ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis hęc Moiſes, ab initio autem non fuit ſic.& paulo poſt,vides ergo & hic Deum quidem non pręcepiſſe,neque voluiſſe fieri diuortium,Moiſem vero propter duritiā cordis Iudęorum ſcripſiſſe,dandum eſſe repudium. oſtendit hæc & Paulus in literis ſuis, cum dicit de quibuſdam, Dominus dicit, non ego, & de aliis,hęc autem ego dico,non Dominus, & iterum in aliis.pręceptum Domini non habeo, conſilium autem do.& iterum,quę loquor,non loquor ſecundum

» Deum, vnde ſimiliter etiam in cęteris prophetis aliqua
» quidem Dominus locutus eſt, & non prophetę, alia ve-
» ro prophetę, & non Dominus. hęc Origenes. Equidem vt hic in origine Ptolemęum agnoſco, ſic in iſtis. qui ſic ſentiunt, originem. hoc ergo fefellit eos, qui falſo putarunt non eſſe hęc, de quibus loquimur, & alia huiuſmodi pręcepta Dei, primum, quia non intelligebant, quid ſibi vellet, neque quorſum illud, dico ego, non Dominus, & illud, pręcipio nō ego, ſed Dominus, & rurſus, pręcepta mea tenetis, & ſimilia. Deinde, quia videbantur huiuſmodi pręcepta ſolui poſſe, & ſolere aliquando, vt in neophytis epiſcopis. & non vnius vxoris viris, & in cæteris ſimiliter, quod fieri non poſſe putabant, ſi diuina eſſent. verum cum ſpiritualia ſint pręcepta, ſpiritualiter ſunt examinanda, & ſic examinat, qui ſpritualis eſt, ac tunc quidem facile cognoſcit mandata Dei eſſe, non itaque iudicandum eſt ſecundū faciem, vtrum ſit hic vnius vxoris vir, ſed ſpiritualiter iudicandum, vtrum talis, ac tam rarę pudicitię, tantaque ſpes futuræ continentię, tantuſque fructus ex eo expectetur, tantaque ſit eius viri neceſſitas in eccleſia ſancta Dei, vt merito haberi poſſit, & debeat vnius vxoris vir, quamuis ſemel, & iterum vxorem duxerit, aut ſemel viduam, aut non virginem, vt meretricem, vel violatam. propter pręiudicium enim futurę incontinentię prohibetur ſacerdotio, & epiſcopatu, qui non eſt vnius vxoris vir, vt ex Innocentii primi epiſt. 2. intelligi poteſt. Is enim ſanciens, ne clericus viduam du-
» cat, ne (inquit) hoc pręiudicio impeditus, non poſſit ad
» ſacerdotium peruenire. Idem in eadem epiſtola, vnius
» (inquit) vxoris virum dixit non permanentem in con-
» cupiſcentia generandi, ſed propter futuram continentiam, quare in his cum cauſa pręcepti non ineſt, neque vis pręcepti remanet. Similiter dicatur in pręcepto de arcendo neophyto ab epiſcopatu, quod quidem pręce-

ptum Dei eſt,licet in ſolo Paulo legatur,cum enim neo phytus prohibeatur,ne ſicut Apoſtolus ait, in ſuperbiam elatus,in iudiciũ incidat diaboli,id eſt,ne damnetur,propter quod damnatus eſt diabolus, ne inquam, honorem datum in occaſionem ſuperbię vertat, ſicut diabolus ex honore dato occaſionẽ ſuperbię arripuit, cum inquam, propter ſuſpicionem futurę elationis neophytus prohibeatur,profecto in quo nimia modeſtia ſpectata fuerit,is haberi poteſt non neophytus, neque in eo,ſi epiſcopus,aut ſacerdos fiat,pręcepti violatio fuerit,ſed interpretatio potius, vt in iuramentorum,& votorum diſpenſatione,quę alioqui lege diuina ſancita ſunt.eſt ergo hoc Chriſti pręceptum a Paulo primo prædicatum & ſcriptum de neophyto arcendo,non ſecundum literam,ſed ſecundum ſpiritum diiudicandum,& cuſtodiendum, vt cuſtoditum, ſeruatumque eſt in epiſcopis neophytis ſanctiſſimis viris Thalaſſio Cęſarienſi, Nectario, Taraſio, Nicephoro eius ſucceſſore, Flauiano, Ambroſio, & primo omnium Cypriano,vt Pontius eius diaconus,idemque martyr in vita eius ſcribit.neque vero ſolum neophyti ſunt,qui dudum conuerſi ſunt, ſed etiam qui ex ordine laicorum repente in ordinem ſacerdotum, aut epiſcoporum aſcendunt,vt Nicolaus primus in Epiſt. ad Michaëlem Imperatorem interpretatus eſt, quod etiam Apoſtolus prohibuit primus, cum præcepit, nemini cito manus imponere,Vim itaque huius præcepti de neophytis arcendis & ſimilium,quæ pendet ex cauſa,explicauit Ambroſius epiſt.82. Is enim loquens de
,, ſua ordinatione lib.10.epiſt.quam reſiſtebam, inquit,
,, ne ordinarer,Poſtremo cum cogerer,tamen ordinatio
,, nem meam occidentales iudicio probarunt, orientales
,, vero exemplo,& tamen neophytus prohibetur ordina
,, ri,ne ſuperbia extollatur,ſi dilatio ordinationi defuit,
,, vis cogentis eſt. Si nõ deeſt humilitas competens ſacer

„ dotio, vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur, ha-
„ ctenus ille. Iam vero in alio exemplo, quod addunt iſti, nemo militans Deo, implicat ſe negotiis vitæ, ſine ſæcularibus, dupliciter peccant, primum, quod hoc, ſimiliter atque alia, de quibus ante diximus, non præceptum Dei, ſed Pauli eſſe aiunt, deinde, quod inter ea numerant, quæ in ſolo Paulo legũtur, qualia ſunt ſuperiora, cum tamen in euangelio Lucæ legamus, cauete ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate, & cogitationibus ſæcularibus, ita .n. vertit, aut legit Leo magnus in ſerm.8. de ieiunio decimi menſis, deinde ſubiungit, quod vtique præceptum ad nos ſpecialius pertinere cognoſcimus, ne quemquam curis ſæcularibus inueniat implicatum. idem quoque annotarunt Photius, & Oecumenius, ſcilicet eſſe hoc præceptum preſbyteris & epiſcopis, quæ vero ſint huiuſmodi negotia ſæcularia eccleſiaſticis præcepto Dei prohibita, vtrum mercatura, & negotiatio, vt Theod. & Chryſt. interpretantur, idque, vt exiſtimo, non ſolum propter diſtractionem animi, qua abundat omnis negotiatio, ſed propter ſegetem, atque materiam multam peccandi in ea, ſicut ſcriptum eſt in ſapientia Syrach, vix effugiet peccatum mercator, & alias in eadem ſapientia, inter emptionem & venditionem exercebitur peccatum, vtrum ergo negotia ſæcularia mercatura, & negotiatio ſint, an etiam tutelæ, & curationes teſtamentorũ, quæ Cypria. lib.1. epiſt.9. clericis interdicta eſſe dicit, an etiã cum vxore conſuetudinem habere & liberis operam dare, an alia quoque ſimilia, hæc inquam, & alia quæ ad huius præcepti interpretationem ſpiritualem pertinent, non eſt nunc tractãdi locus, neque tempus, illud ſatis eſt, quod ad propoſitum ſpectat, eſſe hoc præceptum Dei, & Pauli, immo non eſſe Pauli, vt Paulus loqui ſolet, ita vt Paulus primus, hoc præceperit, ſed Dominus prius, ita vt dicere potuerit apoſtolus, præcipio non ego, ſed Do-

minus,nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſæculari bus &cæt.Item quod præceptum eſt mulieribus de velando capite,præceptum quoque Dei eſt, per Apoſtolum ſpiritum Dei habentem primo traditum,ac prædicatum,quod quidem eodem ſpectat, quo muliebris coma,& præceptum de ea non tondenda ſcilicet ad recordationem ſubiectionis,vt Gang.Concil.declarauit, ſi
» qua(inquit)mulier,vt religioſa habeatur,comam ton-
» deat,quam Deus dedit ad recordationem ſubiectionis,
» ſit anathema,tanquam ſcilicet præceptum ſubiectionis quodammodo violaret,quę Symbolum eius a natura datum,Deo ita inſtituente,tolleret.quod ſi tondeat ob aliam cauſam honeſtam, vt valetudinis, aut vt careat curæ & ſtudio capilli curãdi,atque vt ſit Symbolum,ſiue ſignum,quo admoneatur,omnibus renunciaſſe voluptatibus, non violabitur tunc hoc Dei præceptum. vbi enim cauſa non hæret, vitium non imputatur, vt Ambroſius dixit de approbatione ſuæ properatæ ordinationis,cui etiam cito contra præceptum apoſtoli ma nus impoſitæ fuiſſe videbantur. Similiter præcipit viris Apoſtolus,quod in eo tantum legitur, & per Apoſtolum Dominus,ne comam nutriant ſcilicet propter religionẽ,ſicut Meſſaliani hæretici faciebant, religio enim comæ non tendendæ Nazoreorum tantũ erat in typo Chriſti venturi,ſi quidem comam ferebant in capite propter votum,donec veniret impletio eius,verũ autem votum,ſiue optatum mũdi erat Chriſtus caput noſtrũ, quare cum typus tranſierit,& venerit veritas, naturæ repugnat, & contentione, atque ſtudio legis agere videbitur, qui propter religionem Dei comam nutriat.ad hũc modum interpretatur Epiphanius ſcribens contra Meſſalianos.Ratio vero cur idem Apoſtolus viris præcipiat aperto capite orare in eccleſia, quo viri,& mulieres cõuenire ſolent, eſt recordatio, quod vir eſt caput mulieris, quod enim ſupra eſt,nudum &

patens eſt, ſicuti quod infra, ſiue ſubter, tectum eſt, vt mulieribus præcipit tecto eſſe capite ad recordationē ſubiectionis, vtraque enim recordatio plurimum ad cōcordiam valere videbatur, quam ſymbolis publicis commendari voluit, & præcepit. Tradit idem Epipha. in eodē loco canonem eſſe Apoſtolorum de nō tondenda barba, quem quidem canonem pręceptum diuinum idem auctor appellat, cauſam vero præcepti huius ſignificat fuiſſe, quia ſit barba tota virilis, & viros decens, quæ quidem cauſa ex iis, quæ ſequuntur in canone, colligi poteſt, ſtatim enim prohibet, meretricio more ornari, vt iam vbi nihil ſit molle, neque effœminatum, neque ſuſpicio, aut ſpecies mollitiei, ibi non ſit vitium tondere barbam, neque vlla præcepti huius exiſtat violatio. ne ſim longior, non perſequor cætera huiuſmodi præcepta, quæ iſti non præcepta Dei, ſed Apoſtolorum admonitiones, aut ſtatuta vt de paſcēdo grege a paſtoribus ſuo more appellabunt incidētes in Epiplocem Ptolemæi, quam ſupra dixi. ſatis ſit annotaſſe hæc, quæ mandata Domini ſunt, & vim habent, quamdiu cauſa mandatorum exiſtit, vbi vero non exiſtit, neque vitium violationis exiſtit, quāuis non ſeruari videantur, quod quidem iſtos, vt exiſtimo imprimis fefellit, oportebat autem ſpiritualiter, omnia diiudicare, & ſingulorū cauſas inquirere. Præterea, vt ſuadeāt, non teneri epiſcopos lege diuina adeſſe in ſuis ouilibus, & populis, fingunt, non potuiſſe per alios prædicare Apoſtolos, quia eorum (inquiunt) prædicatio pro infidelibus erat ad conuertendum gentes, epiſcopos vero poſſe, quia eorum pręedicatio pro fidelibus ſit, epiſcopo enim dici, vade, & pręedica populo Dei, Equidē (vt alios taceam) Paulum legimus prædicaſſe quidem vbi non fuerat nominatus Chriſtus ab Hieruſalem, inquā, vſque ad Illyricum per circuitum, item prædicaſſe Romæ, vbi iam Chriſtus pręedicatus fuerat prius, quod

ipſe teſtatur,cum ait ad Romanos ſcribens,deſidero vi
dere vos,vt aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis
ad confirmandos vos,ſcilicet ſignificat verbum confir
mandi,prædicatum fuiſſe illis ante euangelium, ſic.n.
de eo in Actis ſcriptum eſt, profectus eſt perambulans
Galatiam regionem,& Phrygiam,confirmans omnes
diſcipulos, ſcilicet,quibus ante prædicauerat,fuerat in
quam prius prædicatum Romanis a beato Petro,vt ve
teres auctores tradunt,cũ alii,tum Leo magnus in ſer-
mone de Natali Petri,& Theodoritus in Commenta
riis epiſt.Pauli teſtantur.Non ergo Apoſtolorum præ
dicatio pro infidelibus tantum erat, vt iſti fingunt,ne
que verum eſt non potuiſſe eos aliquando per alios prę
dicare,cum ipſi non poſſent eſſe in pluribus locis. Sic
Paulum legimus miſiſſe Timotheum ad Philippenſes,
vt ſcilicet eos exhortaretur,& prædicatione ſua cõfir-
maret.Et ſi epiſcopus aliquis nunc ad infideles mittere
tur,vt eos per Dei gratiam conuerteret, eorumque pa
ſtor eſſet,non enim dicitur epiſcopo,vade, prædica po
pulo Dei,vt iſti dicunt ſed populo tibi cõmiſſo,an non
eſſet dicenda hæc prædicatio epiſcopi pro infidelibus?
imo vero hic non ſolum epiſcopus ſed Apoſtolus, id
eſt, miſſus, vocari poſſet, ſicut Paulus vocauit Epa-
phroditum Apoſtolum Philippenſium,hoc eſt, epiſco
pum,vt Theodor. interpretatur, vel quod verius pu-
to,Apoſtolum,id eſt,miſſum ad eos conſolandi & ex-
hortandi gratia.Hippolytus enim martyr in libro,quẽ
de 70.diſcipulis Domini ſcriptum reliquit,fuiſſe hunc
tradit e numero 70.epiſcopũ vero Andricii. Iamquod
afferunt Valerium epiſcopum Hipponenſem ſubſtituiſ
ſe Auguſtinum, idemque feciſſe alios ſanctos viros,
quod quidem non liceret (aiunt) ſi diuino iure ſanci
ta eſſet epiſcopi reſidentia,fatemur feciſſe hoc Valeriũ
ingraueſcente ætate,tametſi illud nõ recte factum ſit,
quod Valerio adhuc viuente,& epiſcopo,cum eo Au-

guſtinus ſederit epiſcopus contra octauum Nic. Con. Can. quod idem Auguſtinus per imprudentiam ſuam, & Valerii, factum eſſe confeſſus eſt, cum publice omnibus approbantibus Eradium ſibi poſt obitum ſuũ ſucceſſorem epiſcopum deſignauit. atq. vtinam hoc tempore epiſcopi, cum perpetuo reſidere nõ poſſunt, optimos ſucceſſores epiſcopos ſibi deſignarẽt, aut deſignari poſtularent, qui, epiſcopo loci abſente, adeſſent ipſi ſemper, quiſq. in diœceſe ſibi deſignata. hoc Petrum feciſſe, auctor eſt Damaſus, & ſanctus Epiphanius, quia (inquit) Petrus & Paulus ſæpe ad alias regiones, & prouincias proficiſcebantur, neque poterat Roma eſſe abſque epiſcopo, idcirco cõſtitutos eſſe epiſcopos Romæ illis adhuc viuẽtibus, hos autem fuiſſe dicit Linum, & Cletũ, quales vero epiſcopos Romæ fuiſſe. Petro ſuperſtite, intelligere debeamus, Damaſus, & Ioannes III. docuerunt, non quidem epiſcopos primos, ſed epiſcopos adiutores primi epiſcopi. primus enim non poteſt eſſe niſi vnus, neque vnius loci plures. Ad hoc credo miſſum eſſe ab Apoſtolo Artemam, aut Tytichũ ad Titũ, cum miſero ad te inquit Artemã, aut Tychũ, feſtina venire ad me Nicopolim, ibi enim ſtatui hiemare, ſi non erat remanſurus hic, aut ille, quorſum itineris, & nauigationis periculo, ac labore fatigare eos voluiſſet, ſi tantum per eos accerſere Titum volebat, quod iam ſatis per literas ipſas faciebat? præſertim tales, ac tantos viros e numero 70. aut Hippolytus tradit, quorum alter, id eſt, Artemas, epiſcopus Lyſtræ fuit, Titychi vero duo fuerunt, alter Colophonię epiſcopus, alter Calcedonis. Similiter cum Timotheum accerſit, & feſtinare iubet, Titychum ſe ait iam miſiſſe Epheſum, quorſum vero niſi vt Epheſi remaneret? ne ſcilicet ciuitas eſſet ſine epiſcopo. Hæc exempla faciunt, vt credam, non quidem vt nonnulli ſuſpicantur, eſſe inutiles, & otioſos epiſcopos ſine poteſtate

populi

populi commiſſi, quos vocant titulares, imo pernecessarios, vt præſto ſint ad miniſtrandum eccleſiis, cum ad ædificationem ſpiritualem proprios earum epiſcopos abeſſe neceſſe erit, in quibus deligendis non minus diligentiæ adhiberi vellem, quam ſi ſtatim ad proprias eccleſias regendas mitterentur, ita vt quiſque eorum dignus ſit, cui dicatur, accipe euangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo, vel committendo, nihil enim referre exſtimo, non committi ſtatim populum, aut committi eum, cuius adeundi, & regendi non ſit poteſtas vlla propter barbaros, & infideles. Et ſi fortaſſe conueniret, huiuſmodi epiſcopos non prius fieri, quam propter abſentiam proprii epiſcopi ad tempus, neceſſe eſſet alium epiſcopum mittere, ne populus ſine epiſcopo maneret, ſic enim pauciores fierent, & fortaſſe meliores, & non viderentur ordinati omnino ἀπολελυμένως, vt Græci dicunt, id eſt, ſine titulo eccleſiæ, quod prorſus in preſbyteris etiam, ne fiat, cautum eſt, ſi non fierent niſi propter neceſſitatem ſtatim adminiſtrandi eccleſias abſentibus propriis earum epiſcopis, ex his igitur eſſent, qui poſtquam proprii epiſcopi ad eccleſias ſuas reuerterentur, epiſcopi exiſterent ſine diœceſe, quales ſunt titulares, quorum tanta nunc multitudo, & tam inutilis eſt, qui dici poſſunt ordinati abſolute, quod Damaſus ait in epiſtol. de chorepiſcopis. omni auctoritate epiſcopali carere. Nihil .n. vt dixi, refert non habere diœceſem, aut eam aſſignari, cuius non poſſis eſſe compos. fuiſſe autem aliquando epiſcopos ſine propriis eccleſiis ad tempus, Artemam, & Titychum, illud me mouet, vt credam, quod non videatur veriſimile, relictis ſuis eccleſiis, ad alienas miſſos fuiſſe, imo eundem, nunc ad vnam nunc ad aliam, vt Titychum fortaſſe nunc Cretam, nunc Epheſum. neque puto tantos alioqui viros e numero 70. tanquam ſimplices vicarios miſſos eſſe ad adminiſtrationem ec-

cleſiarum aliquot fortaſſe menſibus ſine poteſtate conſtituendi preſbyteros, ſi videretur, & faciēdi quicquid ad epiſcopum pertineret. Contendunt adhuc iſti, non violari legem diuinam abſentia paſtorum, etiam perpetua, quia per vicarios idoneos prouideri poſſit, iuſſiſſe enim Synodum Lateranenſem committere idoneis viris prædicationes, confeſſiones, atque viſitationes. Ipſi viderint quantum habeat ponderis hęc ratio, quaſi epiſcopus cum præſens eſt, non etiam opus habeat adiutoribus bonis, atque miniſtris, aut per ſe poſſit omnes pœnitentes audire, & in omnibus eccleſiis concionari. Grauius erat, & aptius, quod ex eodem concilio Lat. proferre potuiſſent, quodque non paucis, neque parum doctis difficile videtur. Sic enim decretum eſt. c. 32. qui parochialem habet eccleſiam non per Vicarium, ſed per ſeipſum illi deſeruiat, niſi forte prębendæ, vel dignitati parochialis eccleſia ſit annexa, in quo caſu concedimus, vt is qui talem habet eccleſiam, vel dignitatem, cùm oporteat eam in maiori eccleſia deſeruire, in ipſa parochiali eccleſia idoneum & perpetuum ſtudeat habere vicarium canonice inſtitutum, ſi iure diuino ſancita eſt reſidentia, vt quidem eſt, ergo Synodus Lat. decretum facit contra ius diuinum, minime, imo ius tribuit huiuſmodi dignitatem habenti, vt parochiam cōferre videatur, vt iam non tam ipſe parochus ſit, quam patronus, ſiue collator parochiæ, neque ille ſubſtitutus, tam dicendus vicarius, quam proprius parochus, quod intelligi poteſt ex eo, quod iubet Synodus perpetuum vicarium canonice inſtitutum ponere, Perpetuitas autem & canonica inſtitutio non ſunt conditiones vicarii ſubſtituti, ſed proprii reſidentis, ſicut ſupra dixi. Item eadem Synodus, poſtquam decreuit ne cui liceret habere duo beneficia cum cura, ſubiunxit, hoc idem in perſonatibus decernimus obſeruandum, addentes, vt in eadem eccleſia nullus plureș

dignitates habere præſumat, aut perſonatus, etiam ſi curam non habeant animarum, circa ſublimes tamen, & literatas perſonas, quæ maioribus ſunt beneficiis honorandæ, cum ratio poſtulauerit, per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari. Hoc quoque caput difficile non paucis videtur, quaſi aliquid contineat aduerſus ius diuinum, ſi iuris diuini ſit reſidentia, verum non ita eſt. Siquidem extrema huius capitis pars exceptionem tantum continet proximæ partis de pluribus dignitatibus, aut perſonatibus non habentibus curam. Præterea, eſto ſit iure diuino ſancita reſidentia, vt quidem eſt, non hoc prohibet, quin liceat aliquando ſi ea ſit perſonæ ſolicitudo, parochiarum vicinitas, non magna frequentia ouium, temporis neceſſitas, raritas bonorum paſtorum, non mediocris ſpes fructus, quin vnus regat duas eccleſias, fueritque ea optima diſpenſatio, & œconomia pontificis id concedere, neque concedere modo ſed interdum quærere, qui eas curas ſuſcipiat. Illud vero maius adhuc argumentum putant, quia poſſit pontifex remouere hinc epiſcopos & alio transferre, quod fieri non poſſet, aiunt, ſi coniugium eccleſiæ, & epiſcopi immediate fieret a Deo, ſicuti fiat eccleſiæ, & Pontificis, quod ſi non fit immediate a Deo coniugium eccleſiæ & epiſcopi, non ergo ius diuinum eſſe, epiſcopum in eccleſia ſua reſidere, id eſt, ſponſum cum ſponſa ſua præſente viuere ac verſari. Diximus ſupra conſenſum pontificis eligentis, aut electionem confirmantis, & electi epiſcopi facere virtute diuina coniugium eccleſiæ, & epiſcopi, item conſenſum eligentium Cardinalium, & electi pontificis virtute quoque diuina facere pontificem, qui quia ſummus paſtor, & iudex ſit, id eſt, vt omnibus præſit, ideo a nemine amplius, quamdiu fide ſtat, iudicari poteſt, aut mutari, aut priuari, ſed potius ipſe cæteros omnes iudicare, & mutare epiſcopos, ac priuare poteſt. vt ergo non ideo non

poteſt pontifex ab homine mutari, quia fiat a Deo immediate, eſto a deo fiat per miniſterium hominum, alioqui lateret & nos, qui pontificem accipimus, & eum, qui datus eſt, vt pontifex ſit, ſed ideo non poteſt mutari ab homine, quia nemo habeat in eum poteſtatem, imo ad hoc fit pontifex, vt omnibus pręſit, de omnibus iudicet, & de eo nemo, ſic non ideo poteſt epiſcopus a pontifice mutari, quia, vt iſti loquuntur, mediate fiat a Deo, id eſt, per miniſterium hominum, hoc enim euenit etiam in pontifice, etſi non eodem modo, vt ante dixi. alioqui epiſcopos quoque a Deo fieri immediate oſtendimus ſupra, quare non recte concluditur, ideo nõ eſſe iuris diuini reſidere in diœceſe epiſcopum, quia mediate fiat a deo, valeret enim hæc etiam ratio in pontifice, vt ſcilicet non teneretur iure diuino reſidere in diœceſe ſua, id eſt, inter Chriſtianos, quia mediate fiat a Deo, id eſt, per miniſterium hominum, at hoc non concedent iſti. Ad hæc, ſunt (inquiunt) caſus, in quibus licet dubitare, an teneantur epiſcopi reſidere, & quatenus, & ideo huiuſmodi, quæ variationem, & dubitationem ex emergentibus caſibus accipiunt, determinatio eſt ſapientum, vnde non poſſunt conſtanter dici iuris diuini, vt diei dominici religio, & ieiunium quadrageſimæ, & alia huiuſmodi, quæ ſi ita ſunt, ergo neque vota, neque iuramenta iure diuino iam ſancita erunt, quoniam in ea cadat varietas ætatis, perſonæ, materię, & aliarum qualitatum, Verum diei dominici quietem canone apoſtolorum ſancitam eſſe, ac proinde lege diuina, teſtatur ſanctus Anaſtaſius Sinaites, is qui ſextæ Synodo interfuit, qui canonem recitat, ieiunium vero quadrageſimæ inter præcepta diuina non vno in loco retulit Leo magnus, vt perſpici poteſt ex ſermonibus eius de ieiunio menſis decimi, & de quadrageſima.
Imo ieiunia. 4. tẽporum, quadrageſimæ, Pentecoſtes, ſeptimi & decimi menſis a Deo inſtituta, & præcepta

eſſe affirmat, tametſi ante tempora Calixti nondum niſi.3.temporum ieiunium exerceretur, vt ex epiſtola eius ad Benedictum epiſcopum intelligi poteſt. idem aſſerit Ambro. de ieiunio quadrageſimæ in ſuis de ea ſermonibus. Item Baſilius in.2.homilia de ieiunio, & Anaſtaſius in eo libro quem inſcripſit ὁδηγὸν, & alii, quos prætereo. huius itaque ieiunii quadragendialis conſuetudinem habet eccleſia catholica apoſtolorum canone, cuius ſancti patres meminerunt, ac proinde iure diuino ſancitam, Deus enim (vt ait ſanctus Epiph. ſcribens contra Aerium traditiones eccleſiæ contemnentem) dupliciter docet ſcripto & non ſcripto, quod
,, quidem, inquit, Salomon ſignificauit, cum dixit, audi
,, fili ſermones patris tui, & iura ſiue ſanctiones matris
,, tuæ ne reiicias, id eſt, eccleſiæ, quæ in ſe habet conſtitu-
,, tiones, quæ diſſolui nõ poſſunt, hactenus ille. valeat ergo cũ cęteris hæc quoq. verborũ nouitas, quæ nõ parũ ſcandali, & contemptus affert, non eſſe de iure diuino ieiunium quadrageſimæ, & obſeruationem diei dominici, aliaque huiuſmodi, & ſi enim notanda ſunt, & diſtinguenda, quæ ſunt a Chriſto, & quæ ab apoſtolis tradita, quæ ſcripto, & quæ ſine ſcripto, tamen non ſunt ex his dicenda alia iuris diuini, alia non iuris diuini, idẽ enim Deus eſt, qui vtraq. ſanxit, & docuit, ſiue ſcripto, ſiue ſine ſcripto, ſiue per ſe, ſiue per apoſtolos, neque refert ad vim obligãdi quomodo ſanxerit, aut docuerit, an per ſe primũ, an per apoſtolos ſuos, neutra.n. ſolui poſſunt, cum autem ſolui videntur, diſpenſatio potius eſt, & œconomia, quam ſolutio, aut enim cauſa non ſubſiſtit, aut iam non eſt ita neceſſaria, aut variata eſt, & commutata. Vt in ieiunio.4.&.6.feriæ, quod canone apoſtolorum ſancitum eſt ad recordationem paſſionis Chriſti, ſicuti Dominus prædixerat diſcipulis, tunc ieiunaturos cum ab eis eſſet ablatus ſponſus, quod quidem cœptum eſt.4.feria, cum initum eſt con

ſilium de eo capiendo,& perfectum.6.cum crucifixus, quod quidem ieiunium magis erat neceſſariũ illis tẽporibus,quam nunc,cũ celebratiſſima eſt,& in omniũ memoriis infixa paſſio Chriſti. Quare nõ violant nunc ius diuinum,vt mihi videtur, qui.4.et.6.feria non ieiunant,niſi vbi ea cõſuetudo religio eſt,vt hodie in Græcia,cum non ita neceſſaria ſit cauſa, neque tamen hæc variatio facit,ne dici debeat iure diuino ſancitum fuiſſe huiuſmodi ieiunium. ſed inquirendum potius, vtrũ nunc eo iure teneamur,& cur non & vbi,Similiter ieiunium quadragendiale fortaſſe cœpit ab ἀκρεοφαγία tantum,id eſt,ab abſtinentia carnis,vt in quodam vetuſtiſſimo canone apoſtolorum reperi, deinde clericis eſt indictum a Theleſphoro, poſtea a Leone magno 2. 4.et.6.feria indictum omnibus, nunc vero cunctis hominibus & omnibus diebus,quæ varietas nõ tollit, quin ieiunium quadrageſimæ ſit diuini iuris,quod iſti negandum eſſe putarunt, quia ad pauca reſpicientes hæc,quæ diximus, non diſtinxerunt. Illud præterea nõ diſſimulabo,quod iidem aiunt, Petrum immediate a Chriſto accepiſſe poteſtatem ouium,reliquos vero epiſcopos a Petro,aut ſub Petro,quod,vt inquiunt,dictũ eſſe volunt propter Apoſtolos,qui immediate acceperunt a Chriſto,qui tãquam verus pontifex Petrũ præuenit,fecit que epiſcopos,cum dixit, ſicut miſit me pater,& ego mitto vos &c. Ego præuentionem iſtam,fateor me non legiſſe niſi in iſtorum, & aliorum recentium libris,veteres enim ſancti,cum alii, tum Leo magnus aliter docuerunt, is enim in ſermone de die anniuerſario aſſumptionis ſuæ loquens de Apoſtolis, quibus regendis Petrum præfuiſſe tradit,ſi quid (inquit) cum eo commune cæteris voluit eſſe principibus, non niſi per Petrum dedit,quicquid aliis non negauit,ſcilicet,quantum ad ordinem epiſcopalem, ac paſtoralem miniſtrationem. Et Euſebius Cæſarienſis libro.7.hiſto

riæ ſuæ eccleſiaſticę, Iacobum ait, primum inter epiſco pos factum a Chriſto & ab apoſtolis epiſcopum Hiero ſolymitanum, & Anicetus in prima epiſt. tradit epiſco pos a clericis, quibus præeſſe debent, eligendos, ab omnibus autē eius prouincię cōſecrandos, ſi ſieri poſſit, ſi nō poſſit, a tribus ſaltem auctoritate Metropolitani, & reliquis conſentientibus, idque exemplo (inquit) Iacobi iuſti a Petro, Ioanne, & Iacobo conſecrati. Valeat ergo cum reliquis nouitatibus hæc nouitas præuentionis, teneamus, vt tandem finiam, relictis fabulis, epiſcopos omnes immediate a Deo per miniſteriū pōtificis, & fieri nunc, & ſemper antea factos, fieri inquā, vt ſicut ait Salomon, animas gregis ſui norint γνωςῶς, id eſt, euidenter, & pro eis vigilent, tanquā rationem reddituri, præſentes, quiſque in ouili ſuo, vt eſt etiā apoſtolorū canone ſancitū, alioqui nō paſtores futuri, ſed alieni, & adulterini, qui cū perſonā Chriſti principis paſtorū gerant, & quod ſoli petro tanquā formæ paſtorū dictū eſt a Chriſto, paſce oues meas, ad eos quoque tanquam formas gregis futuros per Petrum ad eodem domino dictum ſit, teneamus, debere eos iuxta parabolam euangelii, quæ ad omnes paſtores dicta eſt, ante oues ire, & proprias oues vocare nominatim, ex quo fiat, vt iure diuino tum vetere, tum noua ſcriptura ſancito, in ſuis ouilibus ſemper reſidere teneantur, quamdiu eorum paſtores ſunt. ita tamen, vt ſi propter neceſſitatem magnam, aut magnam eccleſię vtilitatem abeſſe ad breue tempus contingat, non iam abeſſe, ſed adeſſe cenſeantur, ſatis enim fuerit tantiſper dum redeunt, abſentes quidem corpore, præſentes vero ſpiritu eſſe. aduerſus vero paſtores eos, qui alius alia cauſa abeſſe malunt ab ouilibus ſuis id eſt paſci, magis quam paſcere, plena eſt ſcriptura ſancta præſertim prophetarum ſeueriſſimis iudiciis, & horribilibus minis, eſtque hic locus pernecesſarius hoc tempore ad inculcandum, & retractandū

frequentiſſime in libris, in eccleſiis, & in priuatis ſermonibus, & a multis, vel exemplo prophetarum, qui idem multi, & vnus eadem frequenter abſque vitio tautologię ad vtilitatem repetere ſolent, ex quibus commemorabo viſionem illam Zachariæ de ſupplicio in periuros, & fures, id eſt in eos tum populares, tum ſacerdotes, qui poſt reditum Babylone, iuramentum de eiiciendis vxoribus alienigenis & reuocandis ſuis interpoſitum non ſeruarent, vt Eſdras ipſe, qui eos adiurauit, narrat, itē in eos, qui de ſacro Theſauro templi principibus ſacerdotum ab Eſdra credito aliquid auerterent. quæ quidem prophetica viſio in figura tunc cōtigit, vt nunc iſtis, qui eccleſiis pręſunt ſimiliter prophetatum putemus, ſi ſimiliter vixerint, id eſt ſi fidelitatem, præſentiam, & ſolicitudinem, quam ſponſis ſuis eccleſiis promiſerunt, non præſtiterint, & ſi decimarū, atque primitiarum mercedem in furtum, aut rapinam verterint, accipientes ſcilicet, & non operantes, accipientes inquam ſtipendium, & non militantes. ergo vi
„ di, inquit, falcem volantem longitudinis cubitorū. 20.
„ & latitudinis. 10. ſcilicet magnitudinē & celeritatem
„ ſupplicii deſignat, & dixit ad me angelus, hæc maledi-
„ ctio, quæ egreditur ſuper faciem omnis terræ, quia o-
„ mnis fur iudicabitur, & omnis periurus iudicabitur.
Commemorabo præterea quod eſt apud alium prophetam in eos ſacerdotes, qui legem de partibus victimæ ſacerdoti aſſignatis magno ſtudio & diligentia ſeruabant, legem vero de inſpiciendis vitiis victimæ, vtrum cæca, clauda, ſcabioſa, vtrum aure, an cauda carens, an
„ aliter vitioſa, negligebant, mittam inquit ſuper vos
„ maledictionem, & maledicā benedictionibus veſtris,
„ quare non ponitis in cor veſtrum? ecce ego ſepararo vo
„ bis armum, & diſperdam ventriculum ſuper facies ve-
„ ſtras, ventriculum ſolennitatum veſtrarum, & ſuſci-
piam vos in idipſum, & pauló poſt, ego dedi vos contemptibiles,

temptibiles,& humiles in omnes gentes pro eo, quod non cuſtodiſtis vias meas.an non hæc omnia imo maiora mala,& ſupplitia propoſita ſint iis ſacerdotibus, atque paſtoribus animarum,qui parum curant videre? imo & ſi velint,quia abſentes ſunt,videre non poſſunt vtrum ii,quibus præſunt & quorum habent curam im poſitam,cæci ſint,id eſt non habentes lumen veritatis, vtrum claudi,id eſt non recte ambulantes & ad veritatem euangelii,vtrum ſcabioſi,id eſt,ſanam doctrinam non ſuſtinentes,ſed ſecundum deſideria ſua coacerbantes ſibi magiſtros,prurientes ipſi auribus, vtrum aure careant,id eſt auertant auditum a veritate, ad fabulas autem conuertantur,aut audiãt quidem verbum Dei, non tamen faciant illud,quod eſt, nõ habere aures audiendi, id eſt, non eſſe promptos ad obediendum auditis,vtrum habeant cicatrices, id eſt cauteriatam conſcientiam ſenſu peccatorum ſuorum amiſſo. Vtrum careant cauda,id eſt gubernatione recta non ſolum eccleſiaſtica,ſed ciuili,Cauda enim qua auium volatus, ceu nauis clauo dirigitur, ſymbolum eſt gubernationis quam inde Græci dicunt οὐραγίαν vtrum ſciſa lingua, id eſt,non offerentes laudes fructum labiorum cõfitentium nomini Dei,denique vtrum aliis vitiis affecti ſint,quæ prohibeant, ne offerant corpora ſua hoſtiam viuentem ſanctam, Deo placentem. tamen qui hæc non curant,iidem tamen vbicunque terrarum, & locorum ſint,decimas,& primitias diligentius & cautius fortaſſe curant,quam ſi præſentes eſſent. quibus per Malachiã Dominus inquit, mittam maledictionẽ ſuper vos,& maledicam benedictionibus veſtris,benedictiones appellat fructus ſacerdotii, & participationes altaris;maledictionẽ autem ſupplitium.deinde cauſam ſubiungit,quia inquit, nõ poſuiſtis in cor veſtrũ, id eſt,non conſideraſtis,prius honorandum eſſe Deũ, deinde fruẽdum honore & fructu ſacerdotii, prius in-

quam miniſtrandum altari & plantandam vineam, deinde de altari participandum, & de fructu vineæ edendum, ecce ego ſeparo vobis armum & diſperdam ventriculum ſuper facies veſtras, ſeparo inquam vobis ſacerdotibus ac paſtoribus decimas, & primitias, ipſe.n. Dominus conſtituit vt miniſtri altaris de altari viuerent. Deinde ſequitur, & diſpergam ſuper facies veſtras, ideſt cedent vobis tandem in incõmodum & cõtumelias, & ſuſcipiam vos in idipſum, id eſt, vt me inhonoraſtis, inhonorabo vos, quæſo quid habebũt iſti, quod reſpondeant pro ſe, & excuſent, cum in cõſpectu Dei arguentur, neglectis eccleſiis, quæſiſſe quæ ſua ſunt, non quę Ieſu Chriſti? id eſt nõ fuiſſe ſolicitos pro animabus gregis in fidem ſuam recepti, pro quo Chriſtus animam ſuã poſuit ſed pro lana & lacte eius? quis eos defendet, cum ante tribunal Chriſti conſcientia eos accuſauerit auaritię, vt olim Dominus apud Eſaiã accuſabat ſeniores & principes, qui inter ſe inquit Hieronymus, differebant, ſicut apud nos preſbyteri & epiſcopi, mi popule, inquit, exactores veſtri calamos colligunt, & qui exigunt, dominantur vobis, Dominus in iudicium veniet cum ſenioribus & principibus. vos.n. depaſti eſtis vineam meam, & rapina pauperis in domo veſtra. quare atteritis populũ meũ, & facies pauperũ pudore afficitis? quẽ locum imitatus Petrus, ſenioribus & preſbyteris prę cipit his verbis paſcite, inquit, qui in vobis eſt, gregem Dei, prouidentes, nõ coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum, neq. turpis lucri cauſa, ſed prompte, neque dominantes in clero, &c. & quẽ admodum poterunt iſti crimen illorum exactorũ, effugere, ſi nimium diligentes fuerint, multũque in eo cauti & prouidi, vt populus decimas etiã ex minimis ſoluat, quæ autem ſunt grauiora iudicium, miſericordiã & fidem minime doceant, neque doctrina neque vitæ exẽplo forma gregis facti corã, vt debẽt, immemores

quid Dominus dixerit ſcribis,& phariſęis, qui ex ruta, anetho & cimino decimas exigebant, quos eoſdē puto eſſe qui apud Eſaiā exactores, Illi ſeniores,&principes, qui ſimiliter neq.calamis parcebant.hæc,inquit, oportuit facere & illa non omittere, perinde atq.diceret in primis plantandam eſſe vineā fide,& charitate, ſecūdo loco de fructu eius edendum, primum paſcendum eſſe gregem, deinde de lacte eius manducādum, dignus eſt enim,ſicut Dominus ait,operarius mercede ſua. ſi quidem nemo militat ſuis ſtipēdiis. præterea ſcriptum eſt in euangelio,ſi ergo offeres munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo,& tunc veniens offeres tuum,at hic quis non videt, quemadmodum non vnus, aut duo,ſed tota eccleſia habet nō aliquid, imo aliqua aduerſus paſtorem ſuum abſentem propter abſentiæ incommoda infinita? merito ergo iſtis dicit Dominus,quod illis,qui vitia victimarum nō curabant & vxores quoque ſuas eiiciebant,non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus & ſacrificium non ſuſcipiā de manibus veſtris.dici enim poteſt his ſacerdotibus ſimiliter atque illis olim, qui vxores ſuas relinquebāt, quæ miſeriam ſuam,& calamitatem lugebant,operiebatis, inquit,altare lachrymis, & fletu,ita vt non reſpiciam vltra ad ſacrificium, neque accipiam quid acceptabile de manu veſtra. Vbi ergo ſunt,qui iſtos, priuſquam eccleſiis ſuis,quibus vſq.ad lachrymas incommodarunt, ſatisfecerint abſoluunt,imo vero qui ſe, & illos ſcelere obligant? De eis vero,ad quos in primis pertinet huiuſmodi reſidentiam paſtorum curare,pontificem dico & reges,Deum omnes precemur aſſidue, vt ſicut de Ieſu filio Ioſedech ſacerdote magno, & rege Zorobabele prophetauit Zacharias,conſilium pacificum ſit inter ipſos cum ad alia bona perficienda, tum

ad hoc de pręſentia paſtorum in ſua cuiuſque diœceſe,
& parochia prouidendũ,quod ex ipſis & vniuerſo gre
gi Chriſti tam neceſſarium eſt, vt dubitem vtrum ſit
aliud in vita magis,imo certum habeam non eſſe. ſane
euenit hac noſtra ætate,quod Dominus per eundẽ pro
phetam de malis ſacerdotibus dixit,in paſtores iratus
eſt furor meus,non enim eſt alia ira Dei maior,quam,
vt eſt in ſapientia,cum corripitur homo a ſuperueniẽ
te iniquitate. Supereſt ergo precari Deum, vt eueniat
nobis iam quod ſequitur in eodem prophetæ loco, &
viſitabo agnos meos.ipſe ergo viſitet gratia ſua & ſuo
ſpiritu veritatis doceat ſemper quæ vera & ſalutaria
ſunt, profana vero illa vaniloquia, & ſcandali plena,
quæ ſicut Apoſtolus ait,multum proficiunt ad impie-
tatem,& velut cancer ſerpunt, quæ ſatis hactenus cõ
futauimus, ſana doctrina & forma ſanorum verborũ,
quæ ex ſanctis didicimus,muniti & inſtructi vitemus
diligenter,non eſſe in euangelio pręceptum de reſiden
tia epiſcoporum, nulla Dei voce epiſcopos fieri, eſſe
quidem epiſcopatum inuentum a Chriſto,ſingulos ta
men epiſcopos a Petro creari, pontificem immedia-
te eſſe a Deo, epiſcopos autem immediate a pon-
tifice,parabolam boni paſtoris non eſſe dictam ad o-
mnes paſtores. Item illud verbum, paſce oues meas
ad neminem pertinere niſi ad Petrum, & ſucceſſores,
in pontifice nudam electionem eſſe per homines ſi-
ne collatione poteſtatis papalis, tum Apoſtolos fa-
ctos epiſcopos per præuentionem a Chriſto ſolum ſine
miniſterio petri principis apoſtolorum,pręterea præce
pta Pauli,quæ in eo ſolo leguntur, quæ iſti admonitio
nes & ſtatuta vocant,non eſſe præcepta Dei, ſimiliter
legem Moiſis non eſſe proprie legem Dei. ad hæc ca-
nones apoſtolicos de ieiunio quadragendiali, & quie-
te diei dominici,& alias huiuſmodi traditiones,& cõ-
ſuetudines eccleſiaſticas non eſſe iuris diuini ſaltem

non ſcripti, hæc inquam noua, & eccleſiaſticis viris inſolita, & inaudita, aliaque huiuſmodi ſummo ſtudio vitemus, eos vero qui ea aliquando tradiderunt, ac docuerunt, obſecremus cum omni reuerentia, & obteſtemur, vt meminerint, quod ſupra dixi ſcriptum a Leone magno ſanctiſſimo, id quod ſapientiſſimo cuique, & optimo conuenit, tunc optime veritatem defendi, cum opinio falſa a ſuis auctoribus damnatur, idem me omnium minimum facturum polliceor, ſi quid hic, aut vbicunque alias, & a quocunque erraſſe admonebor, imo habiturum me illi maximas gratias, ego enim omnes ab errore viæ ſuæ, ſicut me ipſum, liberatos vehementer cupio, vt lex charitatis præſcribit, quæ non æmulatur, non perperam agit, nõ inflatur, congaudet veritati, quæ omnia ſuſtinet, & omnia ſperat in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cum quo, & per quem Deus pater vna cum ſancto vtriuſque ſpiritu regnat in ſæcula ſæculorum.

Amen.

PER uiſcera Domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtor epiſcopos omnes, & preſbyteros, quicunq. ſunt paſtores ouium, pro quibus bonus paſtor Chriſtus Ieſus animam ſuam poſuit, ut has Athanaſij Patriarchæ Conſtantinop. epiſcopi ſanctiſs. & ſapientiſs. epiſtolas quas e Græco in Latinum conuerti legant, & relegant attentiſſime, ex quibus intelligent, ſpero, non ſine magno fructu, quæ ſit muneris paſtoralis ratio, & lex.

ATHANASIVS PATRIARCHA CONſtantinopolitanus, Epiſcopo Cretæ volenti proficiſci ad epiſcopatum ſuum.

CHARISSIME mi frater, & cōminiſter, gratia tibi & pax a Deo. Conſilium iſtud tuū, ac voluntas, quæ ad aures meas perlata eſt, fortis, viriliſque animi, ac ſurſum tantum aſpicientis, verique paſtoris, vere, ac legitime certantis, & nomini, ac vocationi ſuæ reſpondentis viſa eſt, non autem mercenarii, & fugientis non ſolum ſi lupum videat, ſed ſi vulpem, vnde gregi Chriſti principis paſtorum damnum creet, & animæ ſuæ infinitos præparet cruciatus. Cur enim iſte non potius vitam priuatam viuere maluit, ſi cogitabat ſuccumbere, ſeque, non oues paſcere, pro quibus ſanguinem ſuum Chriſtus profudit? quemadmodum non venit huic in mentem eius, qui maledicto eum affecit, qui opus Domini facit negligenter? quamuis facere, nomine ſimulet, in cuius alioqui animo inſidet, quod de inſipiente ſcriptum eſt, qui dixit in corde ſuo, non eſſe Deum. neque enim Deum ponunt, qui hæc in conſpectu eius facere audent. ex quorum numero, & ordine faxit Deus, ne ſimus, aſcribatque nos inter fideles diſpenſatores, concedatque benigne, vt præſto ſimus principi paſtorum, ad perficiendum quæ oportet, ponamuſque animas pro ouibus eius, qui ſimul & demonſtrauit, &

edicto ſanxit, quod omnibus paſtoribus, ſi quando alias, hodie maxime conuenit, cum nõ ſolum lupi graues, impii, inquam & hæretici, in gregem Domini irruunt, ſed ex nobis ipſis, vt Apoſtolus ait, viri, & mulieres non verentur Chriſtianos a Chriſto diſtrahere, & auellere. quamobrem veris paſtoribus non eſt tutum non vigilare, & non circumquaque omnia luſtrare, oueſque errantes ſolum quærere, ac non magis ſoli citos eſſe pro iis, quæ non errant, perterritos horum temporum tenebris, quæ iuſto Dei permiſſu, ac iudicio nobis illatæ ſunt, quia ſcilicet non ita viuimus, vt eum decet, qui nos vocauit. ſed O animarum noſtrarũ detrimentum, O ingentes pœnas nobis ob noſtras libi dines, & perturbatas voluntates, quæ hoc malum pepererunt, infligẽdas, hoc inquam malum, vt gens ſancta per omnes campos, & montes vitio paſtorum abſentium diſperſa ac diſſipata eſſet. quare quo celerius iſtud tuum debitum tibi inſpiratum perſolueris, ſanctumq, propoſitum perfeceris, tanto cum maiore lucro perfeceris. debent hoc facere omnes boni paſtores, quicunque hoc nomine digni ſunt, ita vt qui ceſſarit, non ſit impune ceſſaturus, etenim ſi quiſque paſtor in diœceſe, quæ ſibi obtigit, vel biduum moretur, experiri liceat permulta peccata, & damna non eſſe futura in po pulo. perinde namque eſſe videtur gregem abeſſe a paſtore, vt cœcum duce carere. ſane augentur oues, & in tuto ſunt, cum præſunt veri paſtores, non autem qui ſolum ebibant lac, & lana tegantur, omnique ſtudio, & arte ſeipſos, non oues paſcant. quod malum Deus ab ouili noſtro auertat, multiplicetque in eo potius quic quid diuinũ eſt, Deoq. grãtum. etenim ſi quod de te audi tũ tãtum eſt a multis, de tuo ad diœceſem reditu, quod alioqui ab omni epiſcopo fieri debet, cõtinuo viſum eſt omnibus laudabile, nempe oues ablatas fortiter recuperare, non ablatas conſeruare viriliter, interdum

etiã alienas adiungere ad noſtras,tum errantes & amiſſas,quoad fieri poſſit,quęrere ac veſtigare,& inuentas in humerum magno conatu imponere,ad eccleſiaſque reducere in numerũ eorum,qui ab errore alieni ſunt, hæc inquam,quam grata Deo,& Deo deditis fuerint? idcirco quod voluiſti,quia honeſtiſſimum erat, laudauerunt cordati,& prudentes omnes,& in primis imperator ipſe,qui nõ ſolum approbauit,ſed magnifica verba fecit nactus hanc occaſionem eccleſiæ vtilem, imitatus eloquentiſſimum illum virum, cum quo,quoties pro eccleſia illi dicendum eſt ad vtilitatem multorum, nemo orationis ſuauitate,copia,& elegãtia certare poteſt.& vſque adeo,vt dixi,propoſitum, conſiliumque tuum,aptum & congruens viſum imperatori eſt,vt Synodicis literis,& edicto ſuo decreuerit, vt ex epiſcopatu Metropoli Mononbaſienſi ſubiecto ducenti aurei annis ſingulis tibi redderẽtur,quo etiam beneficio nos obligauit,vt non ſolum propter religionem imperatorem laudemus,& pro eo omnes eccleſiaſtici preces adhibeamus,ſed propter variam,multiplicemque beneficentiam,atque prouidentiam.hoc exemplo factum eſt, vt epiſcopus Sardenſis præ ſtudio,& cupiditate eundi celeriter ad requirendas oues ſuas, non excuſarit pericula,impedimenta itineris, ſenectutem, temporiſque incommoditatem,quas omnes difficultates vicit animus ipſius promptus.quem imperator cum laude dignum iudicaret,& ad debitum munus, atque ſalutare excitare vellet,prouidit, vt eſſet, vnde illi neceſſaria commode ſuppeterent.ſcilicet ſuo conſilio,& auctoritate perfecit,vt decreto Synodi,& edicto regis, Metymnẽſis metropolis ei adiiceretur,vt tibi hactenus adiecta fuit,idque duplici nomine,& cauſa,& vt Metropolita præſidio ſeptus eſſet ad regendum, & vt populus ipſe Metymnenſium commodius, faciliuſque regeretur, ac propter vicinitatem oues ſcabioſæ curari poſſent

ſent opportunius,tum bene valētes conſeruari,& exci tari ad honeſta opera.Vtrumque enim veſtrum maledicto afficit ſcriptura ſancta,ſi cum ſitis paſtores, non vſque ad ſanguinem in iis, quæ diximus, efficiendis perſiſtatis. donec vt confidimus, Deus nobis propitius,pacem,tranquilitatem,ac ſalutem cuiuſque paſtoris gregi reſtituat,quod vt faciat, placandus, flectenduſque nobis eſt,& noſtris recte factis,obedientia, & vita Chriſtiana implorandus.ita enim fiet,vt legem diuinam ſeruantes, quæ turpiter viuētes iuſte amiſimus, precibus beate Mariæ reſtituantur. Vale in Chriſto.

ATHANASIVS PATRIARCHA CONſtantinopolitanus epiſcopo Sardenſium.

NOSTI, quemadmodum ſapientia diſcipulos ſuos doceat, ne(inquit) reprehendas ſceleratos, ne te oderint, tanquam ſapientes tantum reprehendere oporteat,vt quicunque fratres amant,viciſſim amētur, opportune hinc principium ſumpſiſſe videbor, qui ad te virum ſapientem, & in literis ſanctis eruditum, ſcribam.Scio te non ignorare, quæ a ſanctis apoſtolis de conſtitutione rerum eccleſiaſticarum ſancitā ſunt, ex quibus vnum eſt,vt quiſque paſtor intra ſuos fines inſiſtat propter pacem, & charitatem, quarum eſt Ieſus arctiſſimum vinculum,quod ſolui non poteſt. ſcis præterea,vt quales nos eſſemus, appareret, quibus notis verum paſtorem deſignantibus magnus ille pontifex Chriſtus munus paſtoris diffinierit, nempe mutua in illum charitate.Deinde nō ignoras ornatum probi paſtoris,qui ſit animas gregis ſui euidenter cogniturus, de quo ſcriptum eſt bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis,& quod Gregorius cognomento theologus edifſerit,non vnūmquemuis diſcipulum ad euā-

gelium mitti, neque qui mittitur, quomodocunque mitti, ſed qui veritatis, virtutiſque ſtudio tantum intentus ſit, vacuus, & expeditus omni cura, omnique impedimento liber, ſine ære, ſine virga, vna tunica, nudis etiam pedibus, tanquam non poſſint aliter ſpecioſi eſſe pedes euangelizantium pacem, & cætera bona, intellexiſti etiam, quis ſit mercenarius, & qualis, de quo pudet me tum dicere, tum tacere, cum ſatis ipſe ſtatus temporum, & rerum eum oſtendat, atque coarguat. de quo ſi attente audiam prophetas, cum in mei ſimiles paſtores his verbis inuehũtur, paſtores paſcunt ſeipſos, non oues, & illud, o paſtores, qui perditis oues paſcuę, item pretio reſpondent ſacerdotes, ſacerdotes legem Domini occultarunt, & legem meam violarunt, & ſancta mea profanarunt, item illud, lanis ouium indui, & mactare, quod pingue eſt, lac bibere, hæc inquam attente audiens, quid faciam, ne metuam eos, qui me redarguunt, & clare ob oculos mihi ponunt, qualis ſim? quæ ſi fabulas putat, qui in ignem illum extremum nõ intuetur, mihi certe non fabulæ, ſed ita horribilia omnia eſſe videntur, vt horrore exedant, cõſumantque medullas. neque tamen curamus, facere pro viribus, ne propter aliquod ex his vitium, ac ſcelus, conſtricti vinculis arctiſſimis, pœnis ſempiternis afficiamur, ſed potius damus operam vanis contentionibus, iudiciiſque ad libidinem noſtram corruptis, aut ab eo, quod fieri oportuit, abducimur. quæ enim facere ſolent, qui ſtatum eccleſiæ perturbare moliuntur, hæc iſti quęſtus gratia faciunt, ſcilicet cum a principio cõſtitutũ eſſet, vt lis quoque anno Synodus haberetur, poſtea vero commodius videretur haberi ſemel, ne oues propter crebram abſentiam paſtorum facile a lupis inuadi poſſent, noſtra nunc ætas neſcio an aliquid prudentioris cõſilii prouidens, an corruptius iudicans, hoc quoque ſuſtulit, vnde grauia, & noua mala ſuſcitauit, & curam

paſtoralem in pecunias pauperum corradendas contu tulit,grege lupis relicto,magna vero diligentia, & vigilantia locum epiſcopi ornarunt,vt deſertis ſuis gregibus apud reginā Cōſtantinopolē accubarent, deniq. maluerūt breui voluptate cōtenti carni indulgere,quā cū populo Dei laborare contēptis legibus diuinis,quæ prohibent,ne paulis per quidē impune a grege abeſſe. ac niſi vt Apoſtolus ait,inimicus viderer verū eloquēs, poſſem aliquid vere dicere,quid quęſo,iuuat iſtos epi ſcopos,& paſtores in vrbe morari,niſi (omittam alia) vt Patriarchas,alios moueant,alios eligant,ne ſi idem diu ſit Patriarcha,res omnes eccleſiaſticę cōpoſitę ſint: quod præclarū facinus ex eo tēpore facere iſti cōſueue runt,ex quo Cōſtantinopole potiti ſumus.quod quidē cū reliquis malis,nō eſt ambiguū, & incertū, quin irā Dei nobis augeat . quādoquidē toleraſſe Deū mundi peccatum didicimus,eremi vero peccatū nequaquam, ſimiliter veriſſimum eſt,neque paſtores , qui gregem negligunt,impunitos,inultoſque diſceſſuros , tametſi fortaſſe non ita videatur iis,qui ſponte velamen obtēdunt,ne limatam euangelii veritatem aſpiciant ,Sicuti cum Moiſes legitur populo Iſrael.quos quidem exiſtimabam ſublato iam velamine, reuelata facie videre, ſed o calamitatem,& miſeriam. vt tempore ipſo facile mala ſubeunt,quale eſt hoc monſtri, quod nūc ortum eſt,vt reperiantur epiſcopi,qui tantum dent cōſilium, ſuamque dicant ſententiam, non autem qui decreta, ſententiamque maiorum tum priuate,tum publice cōfirment,& ſanciant.ita vt iam in cauſis pauperum nobiſcum quidem ſentiant,qui pariter iudicant, non tamen in cauſis diuitum , atque nobilium , quamobrem non conuenit mihi cum his conſeſſoribus iudicibus iu dicare.Si pax munere Dei, conſecuta fuerit , & concilium frequens cogi contigerit,corrigētur hæc omnia, quod ſi ſecus euenerit , quandoquidem neſcimus,quid

proximus dies ſit allaturus, iudex ille, qui falli non poteſt, eccleſiæ ſuæ conſulet. hoc te ſcire volui, ne moleſtum eſſet venire. Vale.

ATHANASIVS PATRIARCHA CONſtant. Epiſcopo Apameæ.

GRATIA & pax tibi a Deo omnipotente. exiſtimo te nõ ignorare, quid Baſilius ille magnus ad Gregorium ſcripſerit de eo, vt excluderet mulierculam, quam domi habebat. & quẽadmodum iuſſerit, vt niſi ſtatim excluderet, ceſſaret ab officio ſacerdotali redditurus Deo rationem ceſſationis, futuruſque cuncto populo anathema, ſi non ceſſaret, ſed potius abſque reuerentia ſacra myſteria Deo offerret. quibus verbis demonſtrauit, quantum damni, & iacturæ faceret, qui dignitatem adeptus, non exerceret miniſterium recte, & aſſidue. Sunt itaque facta ſanctorum patrum exempla nobis, vt quę nobis faciẽda ſunt, cum iis comparemus, quæ gratia ſpiritus ſancti per eos aſpirauit. in quæ aſpiciendum eſt, vt in ſolem aſpicere ſolent, qui lumen deſiderant. quamobrem tibi hoc exemplar in ſculpimus, vt quando quidem eccleſiam tibi commendari voluiſti, gregem Chriſti ad paſcua viridia, & ſalubria omni ſtudio agas, & ducas, defendaſque cum a beſtiis nõ quibuſcunque, ſed Arabicis, tum corporalibus, quæ cernũtur, tum ſpiritualibus, quæ non cernuntur. & vt debet verus epiſcopus reſideas ſancte ad ſanctam arã, de qua tibi participandum eſt, ſicuti Dominus pronunciauit, dignum eſſe operarium mercede ſua, quamobrem non eſt exiſtimandum, licere tibi Diu quauis de cauſa abeſſe. quin potius faciendum tibi eſt, vt celeriter ire poſſis ad eam eccleſiam, quæ tibi addita eſt, & commẽdata, vt ei præſis, hoc autem facies, ſi prius reſtitui feceris, quæcunque ſiue te conſcio ſiue non conſcio ſur-

repta eſſe conſtiterit, vt benigne Deus ſua cuique noſtrum tribuere velit, quod erit ſuo tempore iocundiſſimum, quæ quidem ſublata ſunt ab iis, qui hanc labem epiſcopis aſpergere volunt, vt dum ipſi aliis inſidiantur, & iniurias inferunt, culpa in eos, qui mali paſtores ſunt, transferatur. alioqui quemadmodum ire licebit in aſpectum eorum, quorum damna & iniurias in humane contempſeris? a quo tamen omni ſe iniuria liberandos eſſe ſperabant. aut quemadmodum cogemus eos, vt magiſtrum ferant, niſi quod Zachæus faciebat, hoc idem nos fecerimus? ille enim ſi quid aliquem defraudabat, reddebat quadruplum. & Dominus pios omnes iubet ab auaritia abſtinere, quodquidē qui non fecerit, & docuerit, quemadmodum non erit anathema populo? eſt enim peius non facere hoc, quam quod Gregorius ille, quem dixi, fecit, quanto facilius, & leuius id mali potes corrigere, alioqui vtrumque, imo quicunque non emendantur, a Chriſto principe paſtorum punientur. ergo poſtquam hoc perfeceris, veni ad nos, vt literis acceptis, a nobis abſoluaris, & confirmatus eas bona conſcientia ad munus paſtorale adminiſtrandum. quamdiu enim non vereberis hæc, quę facis, facere, nos quidem, te a diœceſe tua abſente, rei non erimus tuæ vacationis, eorumque malorum, quæ ex abſentia, & vacatione naſci neceſſe eſt, neque eorum bonorum interceptores, quæ ſi adeſſes, opere, & ſermone facere poteras, & debebas. Concedat tibi, cunctiſque fidelibus Deus, quod commodum eſt.

ATHANASIVS PATRIARCHA Epiſcopo Apameæ.

TERTIO iam ad te ſcribo mi frater, & comminiſter, quando quidem binis meis literis ſuperioribus, quas ad te miſi, non ſtetit verbū velut in ore duorum teſtium, ſicut ait ſcriptura ſancta. hortamur ergo.

te, quia hoc ius poſtulat, vt quæ ſurrepta ſunt, iis, quibus ſurrepta eſſe cōſtat, reſtituantur, vt cum reſtituta fuerint, ipſe eccleſiam tibi commēdatam adire poſſis, eumque honorare, a quo cuncta ſunt ita iuſtis & mirificis modis diſpoſita, atq. diſtributa, vt vel grues ſuo tempore canant, neque ſint omni tempore, neq. omni loco graculi. ego vero eum, cui grex Chriſti cōmiſſus eſt, ſi dignitatē muneris norit, iniquum eſſe arbitror, non vſque ad ſanguinem aſſidue ei ſtudere, & incumbere, niſi forte ignorat is, Deum eſſe, qui dixerit, Petre amas me, paſce oues meas. ſed hei mihi, non iam paſtores oues paſcunt, ſed ouibus tanquam pane paſcuntur. iam horribilia illa mala malorum paſtorum, quæ propheta Ezechiel deſcribit, ſumma licentia, irrepſerunt. quæ ſi talia, tamque grauia vobis videntur, age optime vir, cōtentus eſto tua diœceſe, permane in ea, fac ſis cum ouibus tuis, vſque ad ſanguinem illis affixus, quas quidem nunc in myrtetis, inter ficus, & roſas, atque in montibus diuina prouidentia cuſtodit. neque enim quod certiſſimum eſt, virga, & baculo tuo paſtorali fit, vt in paſcuis virentibus pacis, & bonorum cœleſtis Hieruſalem eæ ſint. ſcis enim, qui amplius ſex menſibus a diœceſe abfuerint, niſi eos grauis morbus teneat, canonibus, & legibus firmatum eſſe, vt ſacerdotium, & gregē amitterent. Verum nouum conſilium, & ſceleratum hic a noſtræ ætatis hominibus excogitatū eſt. ſcilicet mittitis aliquem, qui ſciat mulgere gregem, ipſi vero in vrbe Conſtantinopole expectatis propter præfecturas ciuiles, ſubſcriptiones, intempeſtiuas ordinationes, adde etiam bulas, & decreta, & tanquam impune ſit vobis futurum, ita procul a diœceſe vobis cōmiſſa receditis, & alia huiuſmodi, vt cuiquelibet, cōmittitis. oportebat potius, cūctis epiſcopis vndique in vnum congregatis, ſuam cuique diœceſem funiculo diſtributionis circumſcribi, atque

ita patriarchę partem ſuam a vobis aſſignari, aut vos a patriarcha priuari. & quid prodeſt, laboraſſe vos in deligendo ac conſtituendo patriarcha, ac poſtea inſultare, & efferri in eum? & vita ipſa, atque factis irridere? nulla, ne ad breue quidem tempus, canonum, & legũ ratione habita, quem ſi veſtris fortaſſe libidinibus reſiſtere videatis, continuo crimina fingitis, & eum cum infamia, atque dedecore eiicere cõtenditis. ad quid vero neceſſe eſt, ad ſuam quemque diœceſem ire, propriã dico, aut ſibi commendatam, niſi vt lupos inde arceatis? quod ſi fortaſſe huc vos incitat, & trahit tum ſtudium, atque deſiderium conſulendi multorum ſaluti, idque vobis propoſitum eſt, tum ſcientia tam multa, vt hinc poſſitis, etiam quæ extra fines veſtrarum diœceſeon poſita ſunt, gubernare, ad extinguẽdam ſitim hanc, huiuſque ſtudii ardorem veniat in mẽtem illius, cui plurima ſanctarum literarum ſcientia theologi cognomentum dedit, illiuſque paruæ ſaſimorum diœceſeos, ita vt vel propter reuerentiam illius excellentis viri, vel propter æqualitatem honoris, quo contenti eſſe debetis, quiſque veſtrum intra ſuos ſe fines contineat. quãobrem exiſtima frater, deberi a te hoc vſque ad ſanguinem, vt cum ouibus tuis ſis, & viuas, hoc idẽ cæteris epiſcopis ſtudium eſto, ipſis quidem, eorũque gregibus ſalutare. neque enim hoc præſertim tempo- ſupplitia effugiet paſtor, qui cum grege non laborat, in quem profecto conueniat, quod Dominus ait, videt lupum venientem, & relinquit oues, & fugit, & lupus rapit eas, quæ qui non audit, ſententiæ huius auctorem contemnit. etenim niſi hoc fiat, quorſum iſte veſter conuentus? quid commodi affert? aut ſi quid boni hic agitis, dicite. Ego enim, niſi ſacerdotio labem aſpergeret oratio, multa demonſtrarem indecora, & ab eccleſiæ conſtitutione aliena, quæ ex iſto veſtro in hanc vrbem conuentu proficiſcuntur.

HANC epiſtolam uerti, ut intelligerent, qui mali paſto res ſunt tametſi præſentes in diœceſe, non licere ſibi præſentibus muñere paſtorali, ſiue miniſterio epiſcopali fungi, id.n. ſummæ eſt irreuerentiæ & ſcandali plenum, ſed præſtare abſentes eſſe, at tunc reos quidem eſſe uacationis ſuæ, & abſentiæ. itaque non licet eſſe præſentes, ſi mali ſunt, & abſentes non erunt impune, quia ſcilicet ipſi in culpa ſunt, cur non liceat, præſentes eſſe, ut quidem eſſe debent, ita fit, ut præſtet eis mori, & ex hoc mundo exire, quam furijs conſcientiæ agitatos nuſquam abſque peccato officij ſui ſanctiſſimi conſiſtere.

ATHANASIVS PATRIARCHA CONſtant. epiſcopis ad diœceſes ſuas proficiſcentibus.

SI quid eſt aliud neceſſarium, idque omnibus, maxime eſt fratres, & compaſtores mei, neceſſariũ præſertim magiſtris eccleſiæ ſacram ſcripturam reuereri, metuere, & diligenti perſcrutatione examinare, atque ad perficienda, quæ in ea mandata ſunt, promptos, expeditoſque eſſe cunctos Chriſtianos, niſi prorſus inſaniant. Dominus enim eſt, qui hortatur perſcrutari ſcripturas, & ex eis tum præterita, tum pleraque in poſterum futura diſcere, & docere. vnde ſalutis ſuæ cupidis ſemper ſtudium fuit Moiſem, & prophetas audire, Verbum enim iudicat nos, vt is, qui mentiri non poteſt, docuit. quare omnis ſcriptura diuinitus inſpirata ſalutaris, & vtilis eſt ad examinandum, quod conueniens eſt, & honeſtum, & ad erudiendum, atque corrigendum, vtilis inquam, non ſolum iis, qui turpiter viuunt, ſed magis iis, qui ſobrie, & continenter, iis vero, qui paſtorali dignitate, & gradu qualicunque præditi, & ornati ſunt, eſt ipſa vita æterna, & lucerna pedibus eorum, viaque certiſſima ad faciendas Dei iuſtitias. Ex ea enim didicimus, per quem, & a quo facti, & ad quem tendamus, quibus quidem iniunctum

eſt munus docendi,& non vtcunque, ſed ita paſcendi, vt eum, qui paſcere dedit, viciſſim amemus, ſcientes, quis eſt,qui venit, & iterum venturus eſt ad iudicandum viuos, & mortuos,& ſcientes quod paſtores,qui Dei præcepta, vel propter reuerentiam, vel metum, vel propter charitatem ex animo ſeruarint, ad dextrã poſiti incredibili ſplendore fulgebunt, qui vero non ſeruarint,ad ſiniſtram erunt ad omne genus cruciatuũ damnati,& quod eſt omnium intolerabiliſſimum, atque acerbiſſimum, procul a conſpectu Dei eiecti, & perpetuo conſcientiæ morſu exagitati.rurſus vero qui munere paſtorali recte defuncti fuerint coram angelis, & hominibus laudabuntur, vtpote probi, fideles, & prudentes, atque grati, quique ſal, & lumen fuerint hominibus,nihil, quod vtile, atque commodum eſſet, prætermittentes, qui non verbis ſolum,ſed factis & virtutes tradiderunt, & vitia expulerunt, cunctis præcipientes, vt declinarent a malo, & facerent bonum. ad quod quidem bonus Deus legem non ſcriptam naturæ inſculpſit gratis, deinde ſeruos mittere non deſtitit, qui nunciarent Dei voluntatem non ſolum inuitatis ad cœnam, & nuptias, ſed iis etiam,qui erant in viis, & ſepibus cum ornatu nuptiali, cæteros enim non ſic ornatos vincula, & tenebras manere. ergo quicunque paſtores appellamur, demus operam, vt in eorum numero reperiamur, quos Deus occulto ſuo iudicio, quod ipſi ſoli notum eſt, ad vocandum inuitatos miſerit. obſecro, & obteſtor, ne obliuiſcamur, neue iuſſa, mandataque eius, qui miſit, abiiciamus, ac negligamus, ſicuti ii, qui corda habent crapula,& ſolicitudinibus mundi grauata,& depreſſa. qui quidem vigilare,& orare iuſſi ſumus, tanquam non aliter futura tormenta vitare poſſimus, neque aliter coram Deo ſiſti innocentes, oſtenſuri vtrum minis datis ad menſam negotiati fuerimus,an

potius in fundo, atque ſudario occultauerimus. vt quidam præ nequitia, & ignauia feciſſe accuſati ſunt. horribiles profecto ſunt minæ nobis paſtoribus propoſitæ, niſi vigilauerimus, quibus mandatum, commiſſumque eſt, tradere conſeruis tum verbo, tum factis vera dogmata, & vitæ perfectæ normam, tum repoſcere rationem progreſſus ſpiritualis, vigilanter tuba canere, ne romphea animam alicuius corripiat alioqui ex manibus noſtris repetendam, denique inceſſanter explanare, quæ ſit Dei voluntas. & cum olim ad hoc opus multi miſſi fuerint, noſtrum eſt timere, ne in labores eorum ingreſſi, pœnas demus, ſi minus laboremus. quod vtinam ne nobis eueniat, quibus donata ſunt, non ſolum, quæ typis, & ſymbolis deſignata ſunt, quæque prophetæ atque iuſti expetierunt, ſed etiam gratiæ diſpenſatores facti ſumus. quare niſi aperto capite munera Dei, quæ neque oratione conſequi, neque mente comprehendere licet, perpetuo prædicauerimus, quicunque huiuſmodi dignitate paſtorali præditi ſumus, haud dubie in manus Dei incidemus, niſi inquam prædicauerimus, quemadmodum ex nihilo cuncta Deus effecerit, quam admirabilia exiſtant ex omni parte vniuerſitatis rerum in hominem beneficia, quæ nobis promiſſa, ſi mandata Dei perfecerimus, quæ rurſus minæ ſuppliciorum propoſitæ, ſi non perfecerimus. & niſi prædicauerimus, quod qui male vixerunt, irato Deo, ab hac vita recedent, debemus pœnas daturi ſempiternas. præterea repetere voces prophetarum, quas illi ad reuocandum a vitiis hominum genus adhibuerunt, item commemorare aduentum Domini, & bona inde profecta, tum mortem probroſam, ſepulturam, & reditum ad vitam, aſcenſum ad cœlos, miſſionem Spiritus ſancti, tributumque hominibus Spiritum ſanctum, Apoſtolos miſſos in vniuerſum mundum, vt ba

ptizarent, ac docerent, quæcunque ipſe ſeruare præce perat, quibus ſe Chriſtus promiſit ſemper adfuturum. Ad hæc, inſtare diem illius magnæ iræ & calamitatis propter multitudinem ſcelerum, quando draco ille ex improuiſo ad corrumpendos omnes aderit. Item Eliæ & Enoch reditum ad incumbendum ſaluti hominum aduerſus diabolum, quem Dominus præſentia aduen tus ſui deſtruet. Præterea dicemus de rapiendis obuiam Chriſto, quãdo cœli magno impetu tranſibunt, terra autem, & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur. quæ quidem cum expectentur, quales quæſo, ac quam ſanctos nos eſſe oportet? debemus etiam commemorare iudicium extremum, ſubſellia appoſita, præſidentem iudicio antiquum dierum, libros apertos, fluuium ignis. deinde eos, qui ad dexteram erunt, commendatos bonis operibus proceſſuros in reſurrectionem vitæ, eos vero, qui ad ſiniſtram, proceſſuros in reſurrenem iudicii. hæc ſunt, quæ a nobis ſunt ſemper populis inculcanda, & honeſtæ vitæ exemplo commendanda, atque conſulenda, quæ quidem cum Deo, nos copulant. Hoc eſt illud euangelii, bonos, fideleſque diſpenſatores dare conſeruis ſuis in tempore men ſuram tritici, confirmare inquam fratres, vt contem ptis bonis terrenis, ſoli virtuti, & Deo adhæreant. in his vigilare, & hæc meditari debemus fratres, ſi magno miniſterio, cui præſidemus, ſatisfacere velimus, ac non potius illos imitari proſcriptos, profligatoſque diſpenſatores, qui dum, vt illis videtur, moram Dominus facit, edunt, & potant, quos, cum venerit, idem, vt minatus eſt, diuidet. quæ omnia non ſolum nos inclamáre debemus, ſed etiam fidelibus hominibus commendare, qui poſſint & alios do cere. ita vt nihil ſit faciendum, quod a ſancta ſcriptu ra alienum ſit. debemus præterea eos, qui peccauerint, pœnis, & locis ad eas ſoluendas deſcriptis ſecun

dum canones patrum afficere, diſtinguentes ſanctum a profano. impie enim agunt quidam, qui multos eorum violant, neque meminerunt quod ſcriptum eſt, impii tranſierunt fines, & illud, maledictus, qui terminos a patribus poſitos tranſgreditur, & quod eſt in euangelio, qui ſoluerit vnum ex mandatis, minimus vocabitur in regno cœlorum, qui autem fecerit, & docuerit, magnus. omni itaque ſtudio laborandum eſt, vt concupiſcentias carnis, quæ militant aduerſus animum, ſuperent omnes fideles. admonendique ſubinde, quemadmodum clamet Paulus vas electionis, neminem eorum, qui peccatis operam dant, poſſeſſurum regnum cœlorum. qui cum nos hortetur, vt eum imitemur, ſicuti ipſe Chriſtum, beatos paſtores, qui eum ſecuti, imitatique fuerint. tametſi enim non ſint imitabiles illius excellentiſſimæ virtutes, qua ſumus ignauia, & inertia, illud inquam, viuere ex manibus, & euangelium ſine ſumptu ponere, nobis tamen ſatis eſt, ſi præbeamus nos operarios cibo dignos, ac non potius bona pauperum hianti ore deuoremus. hortandi præterea, vt arrectis quod aiunt auribus, & vigilantes clamorem illum mediæ noctis improuiſum, & ſubitum expectent, ne nihil cogitantes, & in ſcelere occupati, aut voluptati, vel ſomno indulgentes, aduentum illum illuſtriſſimum pulcherrimi ſponſi non ſentiant, vt enim admoneremur, vigilandum eſſe, horam noctis appellat Dominus illuminatiſſimum illud tempus. vtinam nunquam nati eſſent, quibus claudendum eſt, & fruſtra ſtandum, atque pulſandum, quibus tolerabilius, leuiuſque fuiſſet, igne cōſumptos eſſe, quam audire illud, non noui vos. quamobrem Paulus, ne erretis, inquit, enumerans ſcilicet, quæ a regno Chriſti arcent, & excludunt, quæ omnia niſi vobis diſcipulis eius nos commemorauerimus, atque denunciauerimus, Vę nobis. caueamus ergo,

ne

ne debito, quod commune eſt omnium paſtorum, populos fraudemus, debito inquam fungendi pro Chriſto legatione, Deo per nos hortante, ne quis ſemel baptizatus committat, vt ad nuptias intrare prohibeatur. eos vero, qui alios decipiunt, tanquam falſos apoſtolos, & impoſtores adhibitis ſanctis ſcripturis redarguamus, ac prodamus, commemorato exemplo decem virginum, ſagenę miſſæ in mare, illius induti ſordide, aliiſque huiuſmodi, hæc nocte dieque debent ſinguli paſtores gregibus ſuis inculcare, quæ tam neceſſaria ſunt, quam eſt reſpirare animanti. neceſſarium inquã, omnia iudicia, & teſtimonia Dei denunciare, ita vt ab hoc officio neque eos ſuperbia, & elatio retrahat, neque altitudo diei, ideſt proſperitas, & opulentia, quin potius ſi tempus poſtulet pro legibus, & ſtatutis diuinis ſanguinem fundere, quoniam non poſſit aliter paſtor Chriſtum amare, qui magiſtrum finibus charitatis circumſcripſit, cum dixit Apoſtolus, quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? Deinde cauendum nobis eſt, ne vlli cito manus imponamus, non ante iuſtam ętatẽ, non ſine titulo, non extra fines diœceſeos. teſtimoniũ dicant non quiuis, ſed graues homines, qui educationem eius, & mores norint, anneſit iracundus, an ſuperbus, an ebrius, an auarus, an pugnax, an dicax, an percuſſor, an petulans, an illiteratus. poſt ordinationẽ vero curandum eſt, vt ſacra reuerenter ac religioſe tractare, & adminiſtrare diſcat, myſteria pręſertim eucha riſtiæ ac baptiſmi, ne quæ ſanctiſſima ſunt ab aliquo deliro, indecore, & temere adminiſtrare doceatur. Adhęc, prouidendum, ne cuiuis pateat aſcenſus in ſuggeſtum, neque docere liceat in eccleſia niſi ei, qui caſtitate etiam, & temperantia atque pietate præditus ſit. Item vt nihil eorum, quæ ad edendum idonea ſunt, offerantur in eccleſia præter oleum, ceram, & thus. nemini ſine probatione, aut pro munere euchariſtia de-

tur,niſi permiſſu, & conceſſu patris ſpiritualis. ne liceat impune non vacare in feſto reſurrectionis,neque ingredi in fines alterius.in cõiugiis caueatur pueritia, propinquitas ſanguinis,adoptio,& ſuſceptio in baptiſmate.videndum eſt etiam,vt coniugium non ſolum licitum ſit, & conceſſum,ſed decorum quoque,ne inquam puella ſeni nubat.neue ante benedictionem vna cubent.ieiunia quatuor temporum ne ſoluantur, neque ieiunia quartæ & ſextæ feriæ. eleemoſyna, temperantia, iuſtitia, & veritas ab omnibus fidelibus colantur. Soluere eccleſiis decimas, & primitias, celebrare memorias ſanctorum, meminiſſe propinquorum in precibus, abſtinere a fornicatione, ſanguine, & ſuffocato, a præſtigiis, incantationibus, obſeruationibus ſuperſtitioſis, ab omni ſpecie diuinationum, non comprendere cum hæretico, niſi ſit ſponſor. qui canones ſeruare non didicit, eum neque baptizari,neque monachum fieri liceat.Monachum,qui a monaſterio aufugerit, qui receperit, aut ordinarit, puniatur. denique repetenda ſunt, & commemoranda frequenter a magiſtris eccleſiæ, quæ fideles facere debent, & quæ tanquam peſtes abominari. commemorandus etiam ignis ille in conſumatione ſæculi expectandus, Tum execrabilis illa mundi lues,nefarii inquam Antichriſti aduentus, ne ſi ex improuiſo nihil præmeditatis adfuerit iniquus ille atque ſuperbus,qui extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus,multi in errorem inducantur cum eodem in flammam ignis conii ciendi.Hoc precor, paſtorum opus ſit, hæc cura, & ſtudium, vt quæ patribus viſa ſunt, quæque illi accurate tenuerunt, illa ad temperandos, regendoſque fideles adhibeamus,& qui ea non ſeruarint, quæ ſeruare,non ſoluere iuſſi ſumus, hos maledictis grauiſſimis anathematum afficiamus. ante omnia vero baptizatos omnes hortari debemus, vt vſque ad ſanguinem

integerrime ſeruent, quecunque Chriſtus præcepit, affirmantes abſque operibus mortuam eſſe fidem, & quod non omnis, qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum Cœlorum. & illud, qui non amat me, ſermones meos non ſeruat. Hæc, & alia huiuſmodi ex ſanctis ſcripturis niſi iis, qui ea ignorant, expoſuerimus, quemadmodum erimus fideles diſpenſatores? ne quæſo, oſcitanter, atque negligenter, ſed cum timore potius, atque tremore, ſine vlla cunctatione euangelia ſancta ediſſeramus, docentes cœlum, & terram tranſitura, verba autem eius nequaquam. Dicamus fruſtra fortaſſe dictum eſſe in ſcriptura, nemo erret, nemo inquam, neque eorum, qui antea fuerunt, neque eorum, qui poſtea erunt. eſt autem nobis primum, qui paſtores ſumus, nauandum virtuti, docendumque omnino, quod eſt in ſanctis ſcripturis, eos, qui Chriſtum, eiuſque ſermones reuerenter obſeruauerint, eos inquam ab eodem Chriſto confitendos, declarandos, & coronandos, ac gloria ſempiterna eſſe honorandos, qui eum corpore, & ſpiritu honorarunt, tunc inquam iam fideles, atque prudentes declaratos, ad nuptias, & immortales illas delitias admittendos, vt cum pulcherrimo illo ſponſo eccleſię Domino noſtro Ieſu Chriſto ſemper ſint, cui honor, & imperium in ſæcula amen.

EIVSDEM ATHANASII CONSTANtinopolitani Patriarchæ ad Imperatorem, vt iubeat Epiſcopis ire ad ſuas diœceſes.

SI vrbes in oriente vaſtari, & funditus interire ſcis, quod malum Deus auertat, cur non iubes, qui curam omnium a Deo ſuſcepiſti, vrbes deſeri, & ad nos

venire, & habitatores earum? imo potius in gratiam epiſcoporum hoc prohibes? Sin autem per gratiam Dei hoc tua prudentia, & iudicio aſſequeris, puniri nos a Deo, non vt pereamus, ſed vt conuertamur, cur non iubes paſtoribus illarum ciuitatum, vt quiſque eorum cum grege ſuo ſit, vt tum precibus Deo adhibendis, tum admonitionibus, & obiurgationibus ſuos a peccatis ſeruent, atque ita Deum placent, vt minas aliquando remittat, an ſi tu oues paſtori committeres, deinde illas quidem derelictas cerneres, illum vero quieti ſuæ, ſuiſque cupiditatibus indulgere, & ſeruire, dic, obſecro, relinqueres ne paſtorem impunitum? non patimur oues pecudes impune negligi, & patiamur paſtores animarum impune ſeipſos paſcere, non oues? quid quæſo apud Deum excuſabimus? vtinam ne illud nobis exprobretur, omnes quærunt, quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti. Quod enim preces, & vigilias præ ignauia non curant, & nos quia his vacamus, rident, plane oſtendit, nihil eos malle, neque aliud eſſe eis propoſitum, quam Patriarchas mouere, & munera accipere in iudicio, & cætera alia committere, quæ ipſe ſtatus temporum docuit. aut igitur iube ſingulis quibuſque ad diœceſes proficiſci ſuas, aut ſinant me ad vnum e ſuis gregibus ire, & me iureiurando obſtringam, nunquam ab eo diſceſſurum, ipſi vero vrbem Conſtantinopolim ſibi inter ſe diuidant. Quid enim infelicius eſſe poteſt, quam in cæteris ciuitatibus licere cuique paſtori ſuos, quantum poteſt, & ius eſt, regere atque gubernare, in ſola vero hac vrbe iudicem eſſe, quicunque velit? verum ſi mihi credis religioſiſſime Imperator, fac vt hos potius triſtitia afficias, quam Deum. etenim ſi quando alias, nunc maxime epiſcopos cum gregibus ſuis mori oporteret. quod ſi nolueris propter tuam erga eos reuerentiam, cogere, vt faciant, quod facere debent, ego ſuſcepta

cauſa,

cauſa, velint, nolint, ex vrbe pellam. reddamque audaciæ huius rationem Deo.

EIVSDEM ATHANASII AD eundem Imperatorem de eadem re.

SI verum eſt, quod dici ſolet, qui gregem paſtore priuat, vtrique periculum creare, profecto graue ſupplicium manet eum, qui paſtorem arcet ab ouili. debetque qui paſtor eſt, vſque ad ſanguinem pro grege Chriſti non relinquendo labores perferre, niſi cum opus fuerit in Synodo ſingulis annis ad agendum de rebus neceſſariis pauliſper abeſſe, quibus concluſis celeriter redeundum illi ſit, ſi credit ſe redditurũ rationem ſummo paſtori Chriſto, etſi dignus eſt nomine paſtoris, niſi forte etiã propter neceſſitatem ad vtilitatẽ animarum pertinentẽ ab Imperatore, aut a Patriarcha ſtatim rediturus vocetur. quod ſi aliter Epiſcopis, aut Imperatori videatur, ſiue quid ſecus fiat, minime ipſe ſequar, neque aſſentiar vllo modo, neque enim rationem habebit Deus cauſationum noſtrarum & cupiditatum, ſed rationes repoſcet de veritate, iuſtitia, diuiniſque legibus, & ſtatutis, &c.

EIVSDEM AD EVNDEM de eadem.

MEMENTO ſcripturæ, quæ iubet contriſtare potius homines quam Deum, tibi vero Imperator, cur graue videatur iuſtitiam, temperantiam, miſericordiam populis tuis ſancire? & inde non modo nullum incommodum reportare, ſed potius operibus bonis conciliare Dei miſericordiam? quid iuſtius,

quam ſi Epiſcopus quiſque iubeatur, velit, nolit, ad diœceſem ſuam redire? an non hoc debitum ſoluere tenentur? idque canone ſancitum eſt? nonne paſtorum præſentia poteſt hoc præſertim tempore populum ad preces excitare? Quæ enim alia ſpes Chriſtianis relicta eſt, niſi quæ in precibus poſita eſt? quod ſi cupiunt in hac vrbe habitare, diuidant illam inter ſe, &c.